

ТИЖНЕВИК - REVUE HEVDOJADAIKE - ТРИДЕНТ
UKRAINIENNE

Число 49-50 (649-50) Рік вид. XIV. 25 грудня 1938 р. Ціна 2 фр. Prix 2 fr.

Париж, неділя, 25 грудня 1938 року

Приходять знову відомості з совітської України про відкриття чергової змови проти панування Москви на нашій землі.

Цим разом, як подає паризький «Le Matin» з 9 цього грудня, ГПУ відкрило велику змову в самій червоній армії на Україні, де в київському гарнізоні старшини українці хотіли усунути московську владу й проголосити відділення України від ССРСР.

Змову було розкрито. Комендант Києва при допомозі російських військових частин оволодів ситуацією після арешту 150 старшин.

Як ця, так і попередні змови, які не вдалися і яких було вже досить, щоб показати, що український народ весь час бореться з московським окупантом за свою незалежність і державність, — все це криваві етапи, які суджено Українській Нації перейти по дорозі до своєї найвищої мети. Хай дотеперішні спроби не вдаються, але кожна з них є значним вкладом у те велике діло української свободи, що одного дня засяє ярким полум'ям на цілий світ, відбиваючи собою всю велич нашого діла й тих терпінь і жертв, які для нього поклав наш народ.

Сподіваємось, що до того світлого дня нації нашій вже недовго чекати.

* * *

В польському соймі у Варшаві українські послы Галичини й Волині склали проєкт закону, який встановив би територіяльну автономію для всієї української людности, що перебуває під Польщею.

Цей проєкт закона, що передбачає окремий український уряд, український парламент, українську поліцію й військову міліцію, — показує, як українське населення Польщі представляє собі розв'язання українського питання в тій державі.

* * *

Післявоєнна Європа, після того, як дійшла ніби до краю прірви, починає консолидуватись і все далі відходить привід нової великої війни та руїни, а рівночасно з тим збільшуються елементи, що складають собою атмосферу замирення. Першим великим кроком у тому напрямку була, без сумніву, недавня мюнхенська конференція голів урядів чотирьох великих європейських держав, після якої відразу прийшла англо-німецька декларація про виключення війни, як способу розрішення спірних питань, що можуть по-між тима двома державами виникнути. Тепер до того ряду факторів замирення приєднався ще один — франко-німецька декларація з 6 цього грудня.

Приймаючи на увагу ті відносини, той «клімат», що його створила у відносинах Франції й Німеччини історія Європи, треба признати, що ця франко-німецька декларація являється історичною подією.

Формула прийнятої декларації, правда, досить еластична й широка. Але й тоді, коли обидві держави визнали свою грانیцю остаточно встановленою, яка являлась причиною франко-німецьких усобиць, декларація та відкриває в Європі нову еру, в якій виключається одно з головних джерел війн. Декларація, крім того, зобов'язує обидві сторони «бути в контактї» відносно питань, що можуть цікавити їх і які могли б допровадити до міжнародніх ускладнень.

Звідси перше велике значіння франко-німецької декларації 6 грудня — перспективи європейського замирення, яке в такій великій мірі залежить саме на замирінні франко-німецькому.

Для нас, одначе, цей визначний дипломатичний акт має ще одно далекосягле значіння. Ввесь час московський совітський уряд спекулював у своїх міжнародніх відносинах на франко-німецькому антагонізмі й використовував його в цілях зміцнення своїх позицій, позицій ССРСР. Відомою бо річчу являється, що слабкий внутрішнє ССРСР, тільки тому досі тримався при житті й тримав разом із тим у своїх лабетах стільки поневолених Москвою народів, що спірався в площині міждержавних відносин то на стару Німеччину, то потім на Францію.

Тепер, коли між тими двома державами унормовуються взаємні відносини, у совітської Москви випадає з-під ніг той ґрунт спекуляції на чужій ворожнечі, яку в так великій мірі Москва експлоатувала. Для неї приходить час стати тісніше віч-на-віч з поневоленими націями, а в першу чергу з Україною. Цю загрозу для Москви ситуацію в світі уже так і зрозуміли, як скору побіду України над Москвою. Преса всіх країв і всіх напрямків уділяє тепер питанню відродження Української Держави найбільшу увагу.

Почалося це саме після підписання франко-німецької декларації. Тому, коли глянемо на неї з погляду спеціально українського, то не можна не відмітити її великої позитивности, бо вона являється те-ж і чимсь тим, після чого справа української державности робить великий крок наперед на своєму шляху.

Переділачуючи «Тризуб» ви збільшуєте його видавничий фонд і полегшуєте його працю над пропаґандою Української Ідеї, українських визвольних змагань, яку в тяжких матеріальних умовах провадить він від 1925 року.

Чим менші внутрішні органічні сили якоїсь держави, тим більше залежить внутрішня політика її уряду від її міжнароднього становища. На прикладі старої Росії і нової Московщини в межах ССРСР це видно особливо яскраво. «Реформи» приходили тут по кожній більшій поразці. А перемог Росія по поразках Наполеона I не знала, бо жирування московського імперіялізму на тілі старої Туреччини, що повільно розкладалась, ніякою перемогою властиво не було, тако-ж як не була нею і вакханалія московського хижачтва на Кавказі, в Середній Азії і на Далекім Сході. По кримській поразці московського імперіялізму прийшло незабаром скасування кріпацтва. По Цусімі прийшла Державна Дума. По поразці в світовій війні спинили цілковитий розклад Росії лише її союзники підтриманням старих генералів, які разом з большевицькими комісарами не лише підбили наново більшу частину чуженаціональних земель старої Росії, а й розпочали новий наступ на хінські землі, спинений лише Японією.

«Держава побідного соціалізму» опинилась в ще більшій залежності від великих держав, ніж стара Росія, наслідком того, що поневолені нації ССРСР станули в її боротьбі проти Московщини відразу і без вагань по боці її ворогів, незалежно від того, хто вони були. Не зважаючи на найбільшу централізованість ССРСР та його відокремлення справжнім хінським муром большевицького кордону від цілого світу, зробилися чужі нації фактично зовнішнім чинником у «внутрішній» політиці московського уряду, з яким йому доводилося і доводиться числитися не менше, ніж з тою чи іншою з великих держав. Від того часу пішла московська політика вихилася по-між Сцілою «буржуазних» держав і Харібдою поневолених націй. Порапальське співробітництво з Німеччиною вимагало НЕП'у; але цей господарський лібералізм Москви допровадив до такого зміцнення середнього українського селянства і до такого зросту українського сепаратизму, що довелося спішно рятувати єдність ССРСР найбільше дикунськими формами соціалізації хліборобства. Поворот «воєнного комунізму» в його найбільше загострених формах відбрав всяку надію на нормальний господарський розвиток ССРСР і ставив перед кремлівськими можновладцями вибір: збольшевизувати Європу, чи згинуту під звалищами большевизму в Москві. Що вони намагалися зробити перше і збольшевизувати Німеччину,—більше, ніж зрозуміло. Але поразка большевизму в Німеччині примусила Кремль шукати порятунку в Парижі, Лондоні і Женеві. Орієнтація на Лігу Націй і «народній фронт» вимагали впровадження «демократично-парламентарного» ладу в ССРСР, а тим самим і найенергійнішої мобілізації всіх сил московського імперіялізму і шовінізму, без якої «парламентаризм» навіть в його карикатурній

большевицькій формі міг би мати фатальні наслідки для «єдності» держави. Але скоріше, ніж ССРСР спромігся пристосуватися до «західної демократії», зробили західні великодержави вибір між війною та ізолюванням московського уряду не на його користь. Виключений фактично з спільноти європейських великодержав, мусів московський уряд одійти в Європі на свої полишені чотири роки тому комуністично-соціалістичні позиції, отже з міждержавного терену до соціал-політичної, почасти нелегальної і коспіративної акції. Відповідно до потреб цієї нової акції в Європі, що спиратиметься головню на комуністично-соціалістичну опозицію у Франції та Англії, переводиться і нові суспільно-політичні «реформи» в межах ССРСР.

Протягом останніх приблизно двох місяців там просто забули про існування «найвищих рад» цілого союзу і поодиноких «національних» совітських республік, разом з цілим совітським «парламентаризмом» та масовою акцією, якою мав займатися новий, виторений при виборах до «парламентарних» установ партійний і «безпартійний» апарат. Він просто розплився, як з розпукою ствердила совітська преса. Не чутно останнім часом тако-ж майже нічого про «великий російський нарід», який очевидно не має найменшої охоти перебирати виключно на власний рахунок всі останні поразки московського уряду в Європі і в межах самого ССРСР. Цей «великий нарід» сховався раптом за спину Комінтерну. В «Правді» з 7. XI с. р. виступив з величезною статтю на дві з половинною сторінки Дімітров, закликаючи до виторення єдиного фронту проти «фашизму». Всі дотеперішні успіхи «фашистів» були, на його думку, можливі лише тому, що західні демократії не слухались московського уряду. Коли вони й дали Москви не слухатимуться, то не раніше й не пізніше як «на весні 1939 р. жертвою фашистівського нападу зробиться Югославія й Угорщина, в-осени — Польща, на весні 1940 р. — Румунія й Болгарія, на весні 1941 р. — Франція, Бельгія, Голандія, Данія й Швейцарія, в-осени цього-ж року розпочне нарешті Німеччина наступ на ССРСР...» Яка гірка доля чекатиме тоді ССРСР, про те п. Дімітров навіть і згадувати не хоче; замість цього московське радіо подає повідомлення про московські перемоги на території «фашистівської» держави, ім'я якої всім відомо, на відстані приблизно 800 кілометрів від совітського кордону, з такими деталями, ніби ці перемоги сталися не в буйній московській уяві, а в дійсності. Безсумнівним доказом напасницьких планів «фашистівських» держав п. Дімітров уважає, між иншим, розвиток словацького й українського сепаратизму в ЧСР. Спосіб, який він пропонує, щоб ці плани ударемнитися, дуже нескладний. Перед усім треба зруйнувати змову, яка існує між «німецькими й італійськими фашистами», з одного, та «імперіялістичними клітками» Англії і Франції, з другого боку. Потім треба забезпечити перемогу республіканської Іспанії і хінського народу та оборонити Чехословаччину. Для цього-ж знову треба об'єднати в спільнім фронті комуністів, соціалістів і

професіональні спілки, скликати міжнародню робітничу конференцію... Щоб цей план Дімітрова був дуже новий, не можна сказати.

Рівно тиждень по цім, в совітській пресі з 16. XI було досить несподівано оголошено наказ ЦК всесоюзної комуністичної партії з цілою низкою «реформ», що перевертають до гори ногами головнішії дотеперішні засади партійної роботи, але пристосовують СССР до нового наступу на Європу. Основою всіх цих далекосяглих «реформ» є ніщо инше, як досить нужденна властиво книжка, надхнена зрештою самим Сталіним. «Коротка історія комуністичної партії», що має від нині бути біблією і євангелією комуністів усіх країв і народів. «Вона кладе кінець свавіллю і баламутствам, які мали місце в ріжних підручниках історії комунізму, усуває прірву, яка існувала між марксизмом і лєнінізмом, вчить не про історичні особи, а про ідеї марксо-лєнінізму в їх історичній чинності... Вона вчить робити ріжницю між справедливими та несправедливими війнами, усуває хибний погляд на большевиків, як на свого роду «пацифістів», та устійнює слушний погляд на совітську державу, як головну зброю в руках робітників і селян...» Указ цей проголошує товмачення марксо-лєнінізму привилеєм вищої партійної касті і зазначає наступні хиби партійної роботи — «брак центрального керівництва нею, пониження вартости друкованої пропаганди наслідком надмірного розвитку словесної, помилкове намагання охопити гуртками всіх комуністів, пониження якости пропаганди, її надмірного кількісного поширення, брак центральної контролі над гуртками, які провадять роботу на власне ризико, анальфабетизм пропагандистських кадрів, надмірне поширення парткабінетів при підприємствах, семінарів, коротко-речинцевих курсів пропагандистів і т. ин., перетворення відвідин курсів в обов'язок, дрібничкова регламентація комуністичної роботи в гуртках, бюрократична контроля кожного читача марксо-лєнінських книжок, порушення засади добровільности при вступленні до гуртків на шкоду вивчення марксо-лєнінізму, шкідливе відокремлення друкованої та словесної пропаганди на обкомах, крайкомах і ЦК національних комуністичних партій та брак кваліфікованих працівників преси наслідком цього і т. ин.» Особливу увагу звернено в цім указі на те, що «при намаганнях охопити організаціями найширші маси робітництва занедбується командні кадри, совітську партійну і не-партійну інтелігенцію, що працює в партійнім, комсомольськім, совітськім, господарськім і колхознім апараті, бо ні одна держава не може обійтися без інтелігенції. Протибольшевицьке ставлення до інтелігенції є диким, хуліганським і небезпечним для держави. Наслідком цього інтелігенція робиться здобиччу закордонних розвідок та буржуазно-націоналістичних агентур...»

Щоб запобігти всім цим хибам і ухилам наказується в найрішучий спосіб «припинити намагання охопити всіх комуністів гуртками, ліквідувати організаційне «кустарництво», скоротити число гуртків партійної просвіти, ліквідувати примусове затяг-

нення комуністів до гуртків та їх бюрократичну ре-
ламентацию, об'єднати найбільше кваліфікованих пропагандистів
та робітників пера в спільній акції, ліквідувати занедбання пре-
си, зганити зневажливе ставлення до совітської інтелігенції,
зліквідувати занедбаність ідеологічної господарки, зобов'язати
Інститут Маркса-Енгельса-Леніна виправити перекручення, по-
повнені при перекладі на московську мову, вибрати для додат-
кового навчання 1500 до 2000 пропагандистів і т. ін.»

Щоб зрозуміти належно зміст і значіння цього нового москов-
ського указу, треба звернути увагу на те, що його видано майже
безпосереднє по святкуванні двадцять першої річниці большевиць-
кої революції, рік по впровадженні сталінської «конституції»,
що мала притягти до «державного будівництва» як найширші на-
родні маси, і нарешті неповних два місяці по ізоляції московського
уряду, доконаній на мюнхенській конференції. Указ цей є виз-
нанням цілковитої поразки намагань московських можновладців
дістатися до глибин народних мас чуженационального населення
СССР. Вони відходять виразно на другу, вужчу і може останню
лінію оборони, стягаючи до себе найбільше «кваліфіковані» партій-
ні сили, «совітську інтелігенцію», не підкреслюючи вже різниці
між «великим російським» і «братніми» народами. В двадцять пер-
шій році свого неславно панування визнають сучасні московські
большевики одверто, що найкращими були все-ж староросійські
методи урядовання шляхом поділу населення на три стани. Місце
колишнього дворянства має заняти «інтелігенція», місце міщанства
— «знатних людей» фабрик і ланів, місце селянства — плебс
мізеріма робітництва і колхозної маси.

Припускати, що по двох десятках років кривавої боротьби
московські можновладці сподіваються притягнути українську інте-
лігенцію до «общеву кателка», було б неслухно. До такого стопня
політичної тупости в Москві ще не дійшли. Та й ходить московсь-
кому урядові перед усім про московську інтелігенцію. Серед укр-
раїнської інтелігенції намагається він викликати що найбільше
тимчасове замішання та відокремити її в найбільшій критичнім
часі від широких мас української нації. Марність цих заходів
очевидна, але вони заслуговують найбільшої уваги з того погляду,
що вони являються приготуванням до нової московської акції в
Європі, передусім там, де старі московські позиції були найміц-
ніші, себ-то у Франції та ЧСР, як це видно з самої совітської
преси. А чим більшою робиться залежність московського уряду
від міждержавного становища в Європі, тим більше значіння
набирає українська акція по цей бік кордону. Остання «реформа»
московського уряду є величезним кроком назад. Він уважає,
розуміється, свій відворот стратегічним і тимчасовим, і сподіває-
ться, перегруповавши сили московського імперіялізму, розпочати
новий наступ не лише на зовнішнім, а й на внутрішнім фронті.
Але «стратегічний» відворот перетворювався вже часто в загальну
і остаточну поразку. Маємо зробити все від нас залежне, щоб так
було й цього разу.

М. Данько

АВТОНОМІЯ КАРПАТСЬКОЇ УКРАЇНИ

Проект закону про автономію Карпатської України, поданий послом Юліаном Реваєм, був прийнятий парламентом 17-го і сенатом 22 листопаду с. р. По змісту закон цей тотожний з одночасно ухваленим законом про автономію Словаччини, проект якого був складений покійним вже вождем Словаччини монс. Андрієм Глінкою ще 5 червня с. р. В арт. 1-му проекту Реває зазначено, що «всі постанови основного закону про автономію Словаччини поширюються і на землю Підкарпатських Русинів, що має назву: «Карпатська Україна», а в наступних артикулах 2 й 3-му проекту зазначив зміни, що їх належить перевести в тому законі для пристосування його до Карпатської України. Конституційно-правна комісія парламенту, на розгляд якої перейшов проект п. Реває, не згодилась на заміну дотеперішньої назви: «Підкарпатська Русь» на назву: «Карпатська Україна» та зробила внесок, що «дефінітивну назву «країни Південнокарпатських Русинів» встановить закон, ухвалений соймом Карпатської України». Подібну-ж пропозицію зробила комісія і відносно урядової та навчальної мови, яка в проекті п. Реває була названа «мовою українською». Така ухвала парламентської комісії була наслідком ще існуючих серед впливових чеських кол русофільських настроїв та шаленої агітації російських і москвофільських груп і осіб, що навіть допустились забороненої чеськими законами демонстрації перед будовою чеського парламенту. Комісія зробила ще деякі зміни в проекті п. Реває і з цими змінами проект був ухвалений парламентом і сенатом.

Закон про автономію Карпатської України починається декларативним оголошенням, що «Національні Збори (так офіційно зветься парламент і сенат ЧСР), виходячи з факту, що Південнокарпатські Русини добровільно приєднались до Чесько-Словацької Республіки та що їх Країні Сен-Жерменським договором з дня 10 вересня 1919 р. і арт. 3 Конституції ЧСР з р. 1920 була забезпечена найширша автономія, ухвалили наступний закон про автономію Підкарпатської Русі. Усі постанови основного закону про автономію Словаччини чинні і для автономного краю Підкарпатської Русі з наступними змінами». Далі в законі вміщено зміни тексту основного закону Словаччини в цілях пристосування його до Карпатської України.

Ухвалені закони так накреслюють автономію Карпатської України: Карпатська Україна (точно назва буде встановлена соймом К. У.) є автономною країною, яка разом з автономними країнами Словаччиною й Чехією з Моравою входять до складу федеративної Республіки Чехів, Словаків і Українців. Карпатська Україна має свій законодавчий орган — сойм, свою виконавчу владу, що складається з голови влади й двох міністрів, свій суд і своє державне господарство. Громадянином Карпатської

України вважається той, хто має так зване право місцевого доміцця, добуте в одній із міських чи сільських громад К. У. Кожний громадянин К. У. тим самим є громадянином федеративної республіки. Урядова й навчальна мова К. України буде встановлена соймом Карпатської України, але громадянам чужої національності дозволено в зносинах з урядовими установами К.У. вживати своєї матірньої мови, а в школах для чеських і словацьких дітей дозволено науку чеською й словацькою мовами.

Верховний законодавчий орган Карпатської України — сойм складається з послів, обраних на підставі загального, прямого й таємного голосування з пристосуванням пропорційного представництва в кількості за розрахунком — один посол на кожні 20.000 мешканців Карпатської України (буде приблизно 30-35 послів). Активним і пасивним виборчим правом користується кожний громадянин К. У. без різниці полу, що має 21 рік. Вибори до першого сойму К. У. будуть переведені протягом 5-ти місяців з дня оголошення закону про автономію, а перше засідання сойму має скликати президент ЧСР протягом місяця після виборів в місті, яке визначить влада Карпатської України.

Як в кожній федеративній державі, так і в Чехо-Словацькій Республіці верховна законодавча функція поділена між загально-федеральними законодавчими органами (парламент і сенат ЧСР) та соймами автономних країн. Таким чином, до компетенції федеральних Національних Зборів стосуються справи, що торкаються цілої території ЧСР, а саме справи: 1) федеральної конституції та чинності федеральних законодавчих і виконавчих органів; 2) чужеземних зносин, виголошення війни й заключення миру, торговельної й тарифної політики, вивозу й привозу товарів; 3) оборони держави; 4) громадянства ЧСР, переселення, закордонних паспортів; 5) грошей, ваги та мір, патентів, охорони товарних знаків і зразків, землемірної справи й виготовлення мап; 6) мита; 7) усіх родів транспорту; 8) пошти, телекомунікації, поштових ощадниць і чекової поштової служби; 9) федерального державного кошторису, державних боргів, затагання позичок на загально-державні потреби; 10) податків і поплатків, оскільки вони призначені на покриття загальнодержавних потреб, та всіх посередніх податків; 11) державних монополій, федеральних державних підприємств та установ, і 12) правного поладження господарських і фінансових питань, що торкаються забезпечення приватної ініціативи в цілій державі.

Всі ці справи мають вирішувати спільні для всіх частин держави Національні Збори, але з такими обмеженнями: 1) для вирішення справи про зміну основного конституційного закону ЧСР, коли така зміна торкається державного становища Карпатської України, потрібна кваліфікована більшість голосів членів Національних Зборів, обраних на території К. У.; 2) для вирішення справ, зазначених вище в т. 12, потрібна звичайна більшість згаданих вище членів Н.З.; 3) для заключення міжнародних до-

говорі, що торкаються культурних, релігійних і господарських справ Карпатської України, необхідна згода сойму К. У.; 4) що торкається державних лісів і маєтків, копалень і купалевих місць, то право власності на них і управління ними належить до тієї автономної країни, на території якої вони знаходяться, з тим лише обмеженням, що для відчуження цих дібр потрібно згоди Національних Зборів; 5) при виборах президента ЧСР потрібно таку кваліфіковану більшість (три п'ятих) членів Національних Зборів, в склад якої увійшла б тако-ж кваліфікована більшість членів Національних Зборів, обраних на території Карпатської України.

Всі інші справи стосуються до законодавчої компетенції сойму Карпатської України, в тому числі й справа законів про автономію Карпатської України, в рядах основних законів ЧСР. Схвалені соймом Карпатської України закони затверджує президент Республіки, при чому йому прислуговує право «вето» на підставі правил конституції ЧСР. Члени сойму Карпатської України користуються правами й привілеями, як і члени Національних Зборів ЧСР (посольський імунітет та инш.).

Верховна виконавча влада в К. У. належить автономному уряду К. У., який складається з голови уряду й двох міністрів; разом з тим вони вважаються членами федерального уряду ЧСР. Уряд К. У. обирається президією сойму і затверджується президентом ЧСР. Уряд К. У. відповідає перед соймом К. У. Відносини автономного уряду К. У. до федерального уряду ЧСР будуть остаточно управлені конституційним законом ЧСР. Тим часом признано, що спільними для цілої федеративної ЧСР будуть: президент республіки, голова ради міністрів та міністри: закордонних справ і державної оборони. Інші ресорти, як фінансів, комунікації, торгівлі будуть почасти спільними для цілої ЧСР, почасти належатимуть до відповідних краєвих міністрів. Решта міністерств буде організована самостійно в кожній автономній країні. Зокрема, що торкається оборони держави, то автономний закон забезпечує К. У. розміщення в країні, відповідно до кількості її населення, федерального війська всіх родів зброї з належними запасами й службами, причому ці частини війська будуть складатись переважно з громадян К. У., що одбувають військову службу, під командою окремого краєвого командира.

Судову функцію в К. У. виконують суди, організовані на території К. У., виключаючи найвищі суди. Функції найвищого конституційного суду для К. У. буде виконувати найвищий конституційний суд в Празі, в складі якого буде один член, іменованій автономною владою К. У. Функції найвищого адміністративного суду для К. У. буде виконувати окрема колегія в складі найвищого адміністр. суду в Празі, призначена для вирішення справ К. У. Нарешті, функції найвищого касаційного суду для К. У. буде виконувати окрема колегія в складі найвищого касац. суду в Брні.

Нарешті справи бюджетові, фінансові й господарські К. У. закон регулює в той спосіб, що на погашення загальних державних боргів та на покриття загальних державних видатків призначаються прибутки від мита, монополій, спільних державних підприємств та від посередніх державних податків, а на покриття видатків Карпатської України призначаються прибутки від державного майна Карпатської України (лісів, копалень, земель і инш.), від прямих державних податків, а тако-ж і від загально-державних прибутків, пропорційно податковому обтяженню Карпатської України. Прибутки й видатки Карпатської України будуть складати її автономний бюджет, яким будуть розпоряджати сойм і влада Карпатської України.

Такий в загальних рисах зміст основного закону про автономію Карпатської України. Треба зазначити, що ще не видано закону про правне становище третього члена федерації — Чесько-Моравської Країни, а тако-ж нема ще загального основного закону про державну структуру цілої Чесько-Словацько-Української Федеративної Республіки. Після того, як будуть видані ці закони, закон про автономію Карпатської України буде включено в основний конституційний закон федеративної республіки. Тоді лише можна буде дати посудок про державний тип нової «II-ої Чехо-Словацької Республіки».

Але й тепер вже можна сказати, що автономія Карпатської України, накреслена наведеним вище законом з 23 листопада с. р., має инший характер та инший обсяг, ніж автономія, що була намічена в конституції ЧСР з р. 1920 та в законі з 20 червня 1937 р. про губернатора Підкарпатської Русі. В той час, як закон 1937 р. і декрети влади ЧСР, видані вже під час відомих подій, мали на меті дати Карпатській Україні обмежену, провінційяльну автономію, новий закон про автономію Карпатської України надає їй характер самостійного державного тіла, рівноправної частини в складі федеративної держави Чехів, Словаків і Українців.

А. Яковлів

Приєднуйте «Тризубові» нових передплатників ! Подавайте адреси ваших знайомих, що могли б передплачувати «Тризуб» !

В неділю, 27 листопада с. р., в Парижі відбулося урочисте святкування на пошану світлої пам'яті 359 українських героїв, що полегли в Базарі у 1921 році. Свято це влаштовано було заходами Управи Т-ва б. Вояків Армії УНР у Франції та філії Т-ва в Парижі та околицях.

Зранку в Українській Православній Церкві відбулася урочиста служба Божа з панахидою, що їх одправив настоятель Української Православної Парафії у Франції протоієрей Іларіон Бриндзан. Співав з надзвичайним піднесенням церковний хор під майстерним керуванням п. К. Миколайчука.

На цій службі й панахиді, з огляду на визначні роковини, українські громадяни й бувші вояки заповнили простору церкву. Серед присутніх були п. п. В. Прокопович з дружиною, ген.-штабу ген.-хор. О. Удовиченко, голова Т-ва б. Вояків Армії УНР у Франції і заступник голови федерації б. Вояків Армії УНР на чужині, з дружиною, радник І. Косенко з дружиною, інж. С. Нечай, редактор «Тризуба», п. М. Шумицький, голова Генеральної Ради Союзу Українських Емігрантських Організацій у Франції, І. Рудичів, бібліотекар Бібліотеки ім. С. Пеглори в Парижі, ген.-штабу ген.-хор. М. Капустянський з дружиною, М. Ковальський, генеральний секретар Т-ва, П. Йосипишин, генеральний секретар Генеральної Ради, члени Управи Т-ва, Генеральної Ради, Паризької Громади та багато інших.

Зокрема одмітимо присутність дорогого гостя, що на цей час перебував у Парижі, а саме п. підполк. Гната Порохівського, голови Т-ва Вояків б. Армії УНР в Румунії і генерального секретаря Федерації б. Вояків Армії УНР на чужині.

З чужинців, яких було запрошено на цю церемонію, одмітимо присутність п. п. Пієтро Мерліно, голову Федерації Італійських Інвалідів у Франції, д-ра Бру, голову Ліги Португальських б. Вояків у Франції, Алі Акбера бея Топчубаші, од азербейджанців, та инш. Де-які делегації з'явилися з прапорами, а саме: італійська, бельгійська, французька та португальська.

Українських прапорів було чотири: бойовий прапор 3-ої Залізної Стрілецької дивізії, бойовий значок командира тої-ж дивізії, прапор Т-ва б. Вояків Армії УНР у Франції та прапор Генеральної Ради Союзу Українських Емігрантських Організацій у Франції.

Коли всі прапори вишикувалися біля аналою посеред церкви, їхні кольори й герби держав додавали ще більше урочистости церемонії. Мусимо бути дуже вдячними чужинцям, що своєю присутністю з прапорами в цей момент, коли справа українська стала на черзі дня, показали свою симпатію до наших змагань. Одмітимо, що Управа Т-ва отримала й листи від інших чужинецьких комбатантських організацій з виразами симпатій і з висловом жалю,

Рисунок арт.-мал. Т. Перфієцького

Під час молитви за Україну на панахиді в Парижі за 359 Базарських героїв та всіх українських воїнів, що склали своє життя за Батьківщину.

В першому ряду зправа наліво стоять: пані Т. Прокоповичева, В. Прокопович, Піетро Мерліно — голова Федерації Італійських Інвалідів у Франції, ген.-хор. О. Удовиченко, полк. Г. Порохівський.

Прапори: зправа і в глибину — французької Федерації Інвалідів, Жертв Війни та б. Комбатантів; італійських інвалідів; бельгійських інвалідів; значок командира 3-ої Залізної Стрілецької дивізії; зліва і в глибину — прапор Генеральної Ради Союзу У. Е. О. у Франції; прапор португальський; прапор Т-ва б. Воїнів Армії УНР у Франції; прапор 3-ої Залізної Стрілецької дивізії.

що інші обов'язки перешкодили їм бути присутніми на нашій церемонії. Так, п. Каміліо Марабіні, голова Союзу Гарібальдійців і Італійських Добровольців у Французькій Армії, та полк. Цхакая, голова б. Вояків Грузії у Франції, надіслали персональні листи з вибаченнями.

Підчас служби Божої протоіерей І. Бриндзан виголосив молитву за Україну, яку присутні побожно навколюшках вислухали, а перед панахидою виголосив чуле слово, закликаючи всіх вірних помолитися за героїв Базару, а разом з тим за всіх тих, хто на різних землях українських своє життя за волю Батьківщини поклали.

Служба Божа й панахида, щире слово пан-отця, чужинецькі й наші національні прапори, бездоганий спів хору, молитва за Україну і спів «Боже великий єдиний» — все це творило той настрій піднесення й урочистости, що залишило незабутнє враження у присутніх.

* * *

По-обіді, в помешканні Т-ва, відбулися урочисті збори, присвячені пам'яті полеглих героїв. Збори були такі чисельні, що просторе помешкання Т-ва, приготоване для вміщення багатьох гостей, не вистачило і багато гостей залишилися стояти в сусідніх кімнатах.

Збори відкрив хор. В. Лазаркевич, секретарь Паризької філії Т-ва, пояснивши відсутність ген.-штабу сотн. В. Солоняра, голови Паризької філії, обов'язки якого затримали в цей день на провінції.

Слово взяв ген.-хор. О. Удовиченко, який в короткій промові висвітлив героїзм Базарських мучеників і значіння цієї події для історії української державности, запропонувавши на кінець свого слова вшанувати пам'ять 359 вставанням та хвилиною мовчанки, що присутні й виконали. Потім коротко промовляв п. М. Ковальський, генеральний секретарь Т-ва, а після нього хор. Бобченко, член Т-ва і учасник 2-го Зимового походу, який брав участь в складі групи ген. Нельговського. По цих промовах — присутні з надзвичайним піднесенням заспівали національний гімн, який закінчив офіційну частину академії.

Далі, зважаючи на загальний інтерес до справи української, а зокрема до справи Карпатської України, секретарь Т-ва п. М. Ковальський подав короткий нарис про події та стан справи на місці, записавши присутніх скласти добровільні датки на підписному листі на користь Карпатської України. Секретарь повідомив, що такі-ж листи розіслані філіям Т-ва на провінції з таким-же самим закликком.

Користаючися з нагоди присутности пполк. Гн. Порохівського, ген. О. Удовиченко од імени Т-ва і всіх присутніх привітав його та просив передати наш братерський товариський привіт і

всій військовій еміграції в Румунії. Присутні, вставши з місць, сердечно вигуками «Слава» полк. Порохівському», «Слава нашим побратимам в Румунії» — привітали дорогого гостя. У відповідь на це, пполк. Порохівський, подякувавши присутнім за цей привіт і пообіцявши виконати приємне доручення, виголосив коротке слово, в якому запевнив, що українське вояцтво в Румунії, на чолі якого він має честь і приємність стояти, живе єдиною думкою — як можна скоріше знову стати до чину у боротьбі за визволення Батьківщини.

Збори закінчилися збиранням пожертв на Карпатську Україну і присутні дали свою лепту на користь тої частини української землі, що сьогодні здобула собі державність. Збірка дала біля 600 франків.

Пр.

Л И С Т І З Ч Е Х О - С Л О В А Ч Ч И Н И

Події, які відбулися в Чехо-Словацькій республіці на протязі останніх місяців, зробили цю невелику державу осередком світової уваги. Українське громадянство мало, опріч того, ще спеціальні підстави для заінтересовання справами ЧСР, оскільки вона включає до свого складу українське Закарпаття і є одним із поважних осередків скупчення нашої еміграції. Думаю отже, що короткий огляд того, що сталось в Чехо-Словащині, і спроба зазначення дальших її перспектив будуть темою, яка матиме інтерес для тих читачів «Тризуба», що мешкають по-за цією державою і її не знають.

Криза, що виникла в ЧСР, — крах бенешівського режиму, обкраяння кордонів держави і її перетворення в федерацію, — для ширшого громадянства була несподіванкою. Меншою була ця несподіванка для того, хто мав можливість слідкувати за внутрішніми відносинами в ЧСР. Для того було ясно, що режим, який панував тут, перебував у стані внутрішнього розкладу, що він був позбавлений сил і можливости розв'язати ті завдання, які стояли перед державою, що республіку чекали тяжкі часи і важкі ускладнення. Чеська преса за часів першої республіки любила хвалитись, що ЧСР є єдиний острів демократії в Центральній Європі. Фактично тутешня «демократія» мала досить таки своєрідний стиль і характер. По суті річей була це олігархія, система правління небагатьох осіб, які склали оточення Е. Бенеша. Формально державою правила всенародня коаліція, до якої входили як громадянські, так і соціалістичні партії, фактично правління коаліції зводилось до того, що голос у державних справах мала дуже обмежена верхівка окремих партій, яка на протязі двадцяти років існування республіки в дуже незначній степені поповнювалась новими людьми; партійний загаль в політичному житті брав саму обмежену участь, а серед тої групи, що була допущена до голосу в державних справах, оточення колишнього президента, розпоряджаючи всіма засобами, які дає панування в державі, мало повну можливість здійснювати потрібні йому посунення, усуваючи з політичного життя одних людей, примушуючи мовчати других. Ціла внутрішня і закордонна політика йшла по лінії, яку встановлював Бенеш і його люди. Наслідки цієї політики оплачує Чехо-Словацька держава тепер.

Очевидно, було б помилкою малювати цю політику в одних чорних фарбах, як робить тепер це значна частина чеських публіцистів, у більшості яких, до речі сказавши, ще не висохло чорнило на перах, що ними писали вони на користь большевицького режиму. Проте не може підлягати жадному сумніву, що з основними питаннями, які стояли перед ЧСР, бенешівська політика не дала собі ради. Питання національної і міжнародної політики Чехословацької держави розв'язувались в тому напрямі, який мусів довести державу до банкрутства. Національна політика в державі, де чехи мали всього коло половини людности, була побудована на основі крайнього централізму, якому присвічувала концепція створення єдиної чехословацької нації. Початково ця концепція мала на увазі злиття в одну націю чехів і словаків; але в останніх роках не бракувало в пресі голосів, які в цій єдиній чехословацькій нації хотіли об'єднати ціле різнородне і ріжнонаціональне населення держави, включаючи сюди німців, мад'ярів, українців і поляків. Ця концепція мала в собі дуже багато спільного з концепцією сталінської совітської нації з її єдиною «соціалістичною культурою що до змісту і національного що до форми». Поробивши низку уступок окремим національним групам в мовній області (інша річ, що на практиці дані концесії місцевими агентами влади не завжди переводились в життя), бенешівська Прага, як найрішучіше боролась проти того, щоб розвиток і життя окремих національних груп йшли тими окремими своєрідними шляхами, які відповідають їхньому становищу і їхнім національним традиціям. Всі вони мусіли прийняти і мусіли визнавати принципи «демократичного» світогляду в його прازькому виданні, мусіли ізолюватись від того національного життя, яке йшло у їх основних масивів, що перебували по-за межами ЧСР. Очевидно, ця утопічна політика мусіла зазнати невдачі, і на мюнхенську поразку бенешівського уряду нечеське населення відповіло національною революцією на Словащині і Закарпатті та реалізацією своїх сепаратистичних тенденцій у тих національних груп, що мали свої матірні держави.

Так само дивну сліпоту виявила бенешівська закордонна політика, яка не хотіла рахуватись з тим, що відносини міняються і що поруч себе вона має не упокорену Німеччину 1918 р., а відбудовану нову міцну державу. Час, коли порозуміння з Німеччиною було можливе, був пропущений, а тим самим був пропущений час, коли б справу судетських німців можна було розв'язати з найменшими втратами для ЧСР. Єдина поправка на змінені відносини, яку зробила ЧСР в своїй закордонній політиці, це був її союз з СССР, але цей «коректив» лише прискорив і інтенсифікував катастрофу. Сталось те, що мусіло статись. За помилки режиму, за помилки своєї провідної верстви платить рахунки ціла нація. Платить і буде платити ці рахунки передовсім рядовий член нації — дрібний селянин, робітник, урядовець, — працюючий, ошадність і патріотизм якого заслуговує як найбільшої симпатії. Здавалось би, що ця трудяща і дисциплінована народня маса заслуговувала б ліпшого провуду, ніж той, який вона мала.

Після Мюнхену державне життя Чехо-Словацької держави поволі стає на нові шляхи. Проводиться будування «другої республіки». Зв'язано воно з немалими внутрішніми труднощами. Річ у тому, що оскільки бенешівський режим формально мав своєю базою всенародню коаліцію, в ньому була заангажована в тій чи іншій мірі ціла чеська політична верхівка. Тих нових скільки небудь впливових політично людей, тих по-за політичних груп, які могли б взяти на себе відповідальність за переведення держави на нові рейки, нема. Перебудова республіки переводиться з старого політичного матеріалу і до політичної нечинности відходять лише люде найбільше заангажовані, найбільше скомпромітовані близістю до старого режиму. Пісень співають тепер нових, але хор в переважачій більшості складається із старих співаків. Отже залишається дуже великим питанням, чи цим співакам не прийде охота повернутись до старих знайомих мотивів. Спеціально в тих обставинах, коли їм буде здаватись

що ці старі мелодії в тих нових умовах, в яких опинилась республіка, не виключать публічного згіршення.

Очевидно, нас найбільше цікавлять ті справи в ЧСР, які обходять нас, — справа Карпатської України і справа української еміграції. Які під цим оглядом чекають нас перспективи?

Що до справи української держави в ЧСР, слід констатувати, що, не зважаючи на формальне визнання федеративного устрою Чехо-Словацької держави, ці перспективи в Празі все таки лишаються неясними. Чехи з своїм традиційним москвофільством остільки безнадійні, що історія з Бродієм і Фенциком їх мало чому навчила. Москвофільські елементи на Закарпатті продовжують знаходити піддержку впливових політичних чинників другої республіки. В парламенті проєкт державного устрою Закарпаття в редакції міністра Ревая, який зафіксував український характер краю, був змінений. Орган найбільше близький до голови ради міністрів Берана «Venkov», знаходить можливим друкувати комунікат пражських студентів — фенциковсько-бродієвських недобитків, що, мовляв, вони і ціла Підкарпатська Русь ніколи не годяться на зміну назви краю. Натомість інформації, подані президією Української Центральної Ради для пражських журналістів, більшість пражької преси обійшла мовчанкою. Не сумніваємось, що коли б не небезпека публічного згіршення, й то не так в межах ЧСР, як по-за нею, то старі москвофільські інтенції чеських політичних кол знайшли б ще більше яскраве виявлення. Бо не досить умістити ряд декларативних статей з приводу української справи, як ті, що з'явилися не так давно в усіх майже головних органах чеської преси. До речі, де-які з них свідчили не лише про колосальне захоплення авторів їх майбутніми перспективами української нації, але й тако-ж і про колосальну безграмотність їх що до України, її культури й історії. Справа полягає не в платонічних симпатях до українства, а в зрозумінні того, що в теперішніх умовах забезпечення і ствердження української карпатської державности, власне української, а не російської, лежить в органічному інтересі не лише українців, але тако-ж і чехів. Але чи можна вливати нове вино в старі міхи? Чи багато тепер активних старих чеських політиків, які були так тісно заангажовані в старому помилковому москвофільсько-чехизаційному курсі на Закарпатті, будуть здібні до ґрунтовної переробки своєї дотеперішньої політичної акції?

Коли справа української державности на Закарпатті все таки, не зважаючи на спротив де-яких пражських чинників, знайде своє позитивне розв'язання, бо рішає тут не тільки Прага, але й воля українського Закарпаття, перспективи української еміграції в другій республіці виглядають менше сприятливо. Останні роки, коли бенешівська Прага почала своє конетування з совітами, в становищі української еміграції в ЧСР сталось багато змін на гірше. Колись щедра допомога для культурної і наукової праці української еміграції, розпочата покійним президентом Масариком, була зведена до мінімум'а. До еміграції був пристосований цілий ряд розпоряджень поліційного характеру, який обмежував волю її рухів у державі. В адміністративному відношенні вона була об'єднана в одну групу з еміграцією з Німеччини і Австрії комуністичного чи комунізуючого напрямку і в своїй більшості жидівського походження. Працівники українських наукових установ, заснованих свого часу чеською владою і пізніше ліквідованих, були переведені на державну допомогу, розміри якої не те що не забезпечували можливості для дальшої праці, але й мінімального життєвого рівня.

З правного боку тепер у становищі української еміграції мусіли б наступити поважні зміни. Оскільки Чехо-Словачина перетворюється тепер в федеративну державу чехів, словаків і карпатських українців, українські емігранти, що належать до тої самої нації, що й один з трьох державних народів республіки, мали б трактуватись, як спеціальна відокремлена група. Як давніше чехи виділяли в окрему категорію тих своїх земляків, що народилися на еміграції в Америці і вертали до краю, так саме тепер спеціальному трактуванню і виділенню мусіла б підлягати

українська еміграція, як приналежна до одного з трьох державних народів республіки.

Очевидно, що про це нове поставлення української еміграції в другій республіці на разі нема і не може бути ніякої мови. Адже-ж ще й досі нема в Празі повної ясности навіть в такій елементарній справі, як та, що Закарпаття є українська земля. Отже на разі перед українською еміграцією для ближчої будуччини є більше реальною та перспектива, що ті настрої і та акція проти чужинців, які існують тепер у Празі, можуть зачепити тако-ж і її. Це означає, що й без того надзвичайно вузькі індивідуальні можливості для праці перебуваючих тут наукових і культурних сил, зазнають ще дальшого обмеження.

В. С.

ПОБУТ МІНІСТРА РЕВАЯ В БЕРЛІНІ

Короткий побут в Берліні міністра Карпатської України Ю. Ревая, якому товаришили шеф пресової служби д-р Комаринський, шеф лісової управи інж. Василь Тегія, та господарський референт, мав за завчання обговорення господарських питань. Зустрічі пана міністра Ревая з покликаними до цього німецькими чинниками мали інформативно підготовчий характер.

Побут української делегації та її безпосередній контакт із відповідними господарськими чинниками Німецької держави можна уважати як великий успіх мін. Ревая на господарчому полі.

Обмаль часу, з огляду на різні конференції і відвідування різних господарчих установ, фабрик та ин., не дали можливості міністрові ближче познайомитись з нашою українською колонією в Берліні. Відвідини Українського Наукового Інституту, які тривали всього 15 хвилин (по-між двома зустрічами), як рівно-ж коротенькі розмови з різними українцями — це було все, що вдалося урвати міністрові.

В середу, 7 грудня, о годині 7-й вечера, відбувся в салі «Кайзергофу» чай, який влаштувало Українське Національне Об'єднання із запрошеними гістьми. Після коротких слів привітання, якими зустрінuto було українського міністра, пан Ревай звернувся до присутніх із сердечною промовою, в якій передав привіт від Карпатської України братам на еміграції. Ділячись із присутніми своїми вражіннями із побуту в Німеччині, мін. Ревай звернувся з гарячим закликом до всіх українців в Німеччині, щоб погодились та щоб не шкодили національній справі через свою партійну нетерпимість. Міністр Ревай зазначив, що Карпатська Україна не потребує од еміграції жадної фізичної або грошевої помочи і просив лише про одно — дійти на чужині до згоди, бо иноді де-які акти емігрантів перешкоджають Карпатській Україні в її праці на міжнароднім терені.

На двірці залізничному прощали п. мін. Ревая і його співробітників представники громадянства і студентства, які гучним «Слава» побажали від'їзжаючим щасливої дороги на Карпатську Україну.

П. Д.

З П Р Е С И

Останнім часом преса всіх країн інтенсивно займається обговоренням питання відродження української державности. Ріжних статей і заміток про Україну в чужинецькій пресі подається тепер стільки, що стає вже трудним слідкувати за всім, що появляється. Обмежимося тому на сьогодні переглядом тільки французької преси.

Пише про Україну преса велика й мала. Пишуться статті об'єктивні, які не можуть разом з тим не носити прихильного характеру, пишуться іноді просто фантазії, а часом появляються статті ворожі Україні, при чому із змісту їх проглядає російська інформація, коли вже не просто вони мають російське авторство. Такі статті зрештою вже тепер не такі чисельні. Світ дурити на українському питанні сьогодні вже далеко трудніше, як то було колись. І лише як од докучливої мухи можна відмахнутись од таких «перлів» паризької народної газети «Paris-Midi» з 15 грудня с. р., яка на першій сторінці Україну представляє під заголовком «Марш на схід» (німецький), як «країну авантур, вимріяний край для романистів і завоювників, що мав одного літературного генія Гоголя, та й той писав тільки по російськи». Після чого йде дві шпальти різної галіматиї, між якою трудно знайти трохи позитивної інформації.

Назагал можна сказати, що вся французька преса зв'язує українську проблему з «маршем на схід» Німеччини, іноді представляючи Україну, як «німецьку інтригу». Але все-ж є досить статей, що представляють українську справу глибше. До таких належить уміщена в «Le Journal» з 12 грудня.

«Україна, як сказав уже Вольтер в «Історії Карла XII», завжди стреміла до незалежності. Але, будучи окружена могутніми сусідами — Московією, Туреччиною й Польщею, вимушена вона була шукати протекції в одній з цих держав. Це історія всіх країн без природніх кордонів і з сильними сусідами... Остання війна зпричинилась до упадку Російської імперії й оживила українські надії. і в 1917 році Центральна Рада в Києві проголосила незалежність України...»

«Коли б союзники після війни замість підтримувати царського генерала, що переслідував політичну ціль, допомогли українському вождеві, що боронив національної мети, Україна сьогодні, може, була б незалежною... Але залишена на призволяще Українська республіка послужила ціною Ризького миру, заключеного між Москвою й Варшавою, що скреслив Україну з мапи Європи, на якій вона вже короткий час займала місце».

Згадавши далі у зв'язку з українською проблемою про Німеччину, автор пише :

«Говорять, що, противлячись поділу Підкарпатської Русі між Польщею й Угорщиною, Німеччина хотіла залишити собі двері інвазії на Україну. Ця думка не тримається купи з боку військового. Коли Німеччина підтримала Підкарпатську Русь, яка, як відомо, є автономною в рямцях Чехо-Словацької держави, це тому, що загорівся там вогонь незалежності, на який очі свої мусли звернути українці Польщі й СРСР... В українському питанні не з-зовні прийде зміна, як в питанні Австрії й Судетів; ця зміна прийде з середини...»

Описуючи Україну, автор статті об'єктивно зазначає про українські багатства, про розлеглість української етнографічної території, яка

«більша, як Франція й Італія разом... За те, що Україна дала Франції колись королеву, а Вікторові Гюґо — сюжет однієї з найславніших його поем, Україна заслуговує на те, щоб знати її принаймні приблизно, як би далекою вона від нас не була і як би старанно вона не була покрита совітською мовчанкою».

Згадавши на закінчення про те, що, згідно з совітською конституцією, Україна завжди може вийти із складу СРСР, що припускає існування й української волі, а не лише якихось чужих щодо України намірів, статтю свою автор закінчує думкою, що

«ще не прийшов момент, коли на атласах політичної мапи Європи можна написати : видання остаточно».

«Le Matin» 9 грудня разом із повідомленням про розкриття української змови в червоній армії й арешти совітських старшин українців у Києві, приносить на першій сторінці мапу України, що заключає в собі Карпатську Україну, українські землі під Польщею й совітську Україну з написом:

«Велика Україна, як її собі уявляють де-які українські націоналісти, зусилля яких мали б бути підтримані Німеччиною...»

«Le Figaro» у своїй передовиці про Україну в числі з 9 грудня, після підписання франко-німецької декларації, приблизно вірно представила суть України, починаючи свою статтю так:

«Нешастя князя Ігоря, половецькі танці, святий Володимир, Мазепа, епопея Карла XII, Гоголь, правдиві козаки — це Україна. Київ, колиска віри москалів, пристановище східної церкви, країна, де очі такі блакитні, а мова слов'ян така приємна — Україна. Україна — повільні схили Поділля до Чорного моря, славнозвісна земля для пшениці й цукрових буряків, степи із худобою й кіньми. Україна — багатства мінеральні, залізо, манган, вугільний Донецький басейн і сила «білого вугілля», найліпший етап для тих, що йдуть з Дунаю на Кавказ і до Персії, коли Туреччина перерізала морську дорогу».

Згадавши далі про автономію Карпатської України й її значіння для українців у Польщі та для совітської України, стаття говорить:

«Мало ймовірно, щоб Німеччина хотіла безпосереднє анексувати Україну. Але без сумніву, що вона підтримує відродження Української Держави...»

Друга передовиця в «Le Figaro» з 13 грудня, присвячена німецькому «маршу на схід». Як і в числі з 9 грудня, подано без коментарів ману Великої України, що включає всі українські землі без Кубані. В цій статті говориться про подання в польському сеймі українськими послами проєкту закону про територіальну автономію українських земель у Польщі і в зв'язку з цим розвивається можливість німецького «маршу на схід».

«Je Suis Partout» з 9 грудня присвятило Україні цілу сторінку: «Україна. Проблема завтрашнього дня». Трохи дивні ілюстрації для української сторінки: московська церква св. Василя Блаженного й фігура російського «батьошки». Вся сторінка — це якийсь збірний репортаж, подача власних міркувань і думок про Україну українців і росіян: мовляв, безсторонне все виклало про країну, яка не то російська, не то українська. І, звичайно, Німеччина, «Mein Kampf» і т. д. Коротко виложено історію повстання Української Держави 1917 року.

Відомості про український національний рух подав проф. О. Шульгин. З російського боку на тему «не было, нѣтъ и быть не может» слово редакція предоставила відомому «малоросові» Гулевичеві.

В заключенні автор статті говорить, що Франція може допомагати Україні або національній Росії — все це «було б політикою». Але в кожному разі нема чого Франції тримати з більшовиками, — це зв'язувати свою долю з тими, що напевно будуть побиті :

«Треба передусім порвати з совітами. А потім — побачимо».

Велика газета «Le Temps», що розходить ся далеко світами і що є близькою до французького міністерства закордонних справ, відвела останнім часом уже дві передовиці на тему «Питання України» — 29 листопада й 11 грудня. В статтях цих розбирається ширше українська проблема в зв'язку з автономією Закарпаття, що привела, на думку автора, до останнього польсько-московського наближення:

«В кожному разі ясно тепер, що українське питання тепер поставлено і треба боятись, щоб його розвиток не вніс глибоких хвилювань у міжнародній ситуації».

І далі:

«... Треба те-ж зауважити, що ситуація на Сході Європи ні в чому не може захитати безпечности Заходу й що катастрофа в Центральній Європі, в якій польські помилки мали свою долю відповідальности, має звичайно за наслідок більше обмеження, як давніше, активного інтересу, який західні держави уділяють кризі, що має розігратись на Сході».

Цю думку так продовжує «Le Temps» в передовиці 11 грудня.

«З моменту, як тільки хотіли змінити мапу Середньої Європи, порушивши єдність Чехословацької республіки, вимагаючи примінення принципу повної автономії для національних меншин та навіть їх відірвання й прилучення до спільноти німецької, польської або угорської — необхідно муіло прийти рано чи пізно таке-ж питання для українців в аналогічних умовах....»

(Далі буде)

ГРУДЕНЬ — МІСЯЦЬ УКРАЇНСЬКОЇ ПРЕСИ

Як і минулого року, цього року вдруге місяць грудень оголошується редакцією «Тризуба», як місяць української преси на еміграції, як місяць «Тризуба».

З 1925 року «Тризуб» виконує свою почесну й нележку роль трибуни закутого в совітські московські кайдани українського народу, що бореться за свою свсбоду можливими в совітській дійсності споссбами, але який позбавлений можливости вільно висловлювати свою думку й вільно заявляти перед цілим світом про свої бажання, про мету тієї запеклої боротьби, що її він веде з Москвою не на життя, а на смерть.

І «Тризуб», виходячи на чужині, як орґан українського національного уряду, якраз доповнює собою, разом із напіональною працею української еміґрації, ту визвольну боротьбу, яку веде на місці український народ.

Нема мови про те, яке значіння має та робота, яку таким чином «Тризуб» виконує, і безспорним являється твердження про необхідність всебічної його підтримки нашим громадянством, щоб він і надалі міг у повній мірі свої завдання виконувати.

Коли призначається місяць грудень місяцем української преси на чужині, ми певні в тому, що й громадянство наше розуміє необхідність всебічної і масової підтримки «Тризуба».

Хай місяць грудень буде часом, коли кожний передплатник передплатить «Тризуб» і на наступний рік, вирівняє свої залеґлості за передплату за час минулий, нарешті постарається придбати «Тризубові» нових передплатників.

Останній час особливо зобов'язує нас до збільшеної чуйности, до збільшення української акції й повсякчасної готовности віддати Нації службу, якої вона від нас вимагає. Тому цей відвічальний момент в нашій національній боротьбі хай всім підскаже необхідність підтримки праці, яку провадить «Тризуб», необхідність його передплатити й розповсюдити!

ПРЕМІЙОВА А К Ц І Я « Т Р И З У Б А »

Свого часу на сторінках «Тризуба» вже говорилося про те, що українська еміграція на місцях назагал мало забезпечена українською книжкою. *)

Переважно невеличкі в своїх розмірах бібліотеки, які посідають поодинокі осередки української еміграції, зокрема у Польщі, здебільшого вже перечитані. Брак матеріяльних засобів дуже часто стоїть на перешкоді дальшому поповненню цих бібліотек новою книжковою продукцією в такому темпі і в таких розмірах, які могли б заспокоїти книжковий голод на місцях.

В цих обставинах кожна скерована на далеку периферію книжка то — милий і бажаний гість...

Сьогодні вже можна підвести загальний підсумок премійовій акції «Тризуба», яка мала на меті премійовання точних передплатників «Тризуба» та яка керувалася тако-ж і бажанням кинути на периферію книжку, в якій вона відчуває гостру потребу.

Наслідки чотирьохлітньої премійової акції «Тризуба» в Польщі такі: 708 книжок, вартість яких виносить 1420 золотих.

Окрему категорію премій «Тризуба» становили невеликі бібліотеки, які одержували поодинокі осередки української еміграції у Польщі, переважно Відділи УЦК, що, за посередництвом представника «Тризуба» у Польщі, тримали з Редакцією тісний зв'язок, систематично дописували про своє життя, своєю жертвеністю відгукалися на різні наші національні потреби і т. д.

Ця категорія премій «Тризуба» за останні чотири роки винесла: 25 бібліотек, які склалися з 182 книжок, вартість яких виносила 317 золотих.

Окрему категорію премій становлять тако-ж і — дитячі премії «Тризуба», які започатковано в біжучому 1938-му році і які склалися з дитячої літератури, портретів С. Петлюри і Т. Шевченка, серій українських листівок і таке ин.

Дитячі премії видавалися тим дітям, які вирізнялися на різних дитячих і наших національних святах, як тако-ж і тим, які взяли участь в «дитячій анкеті «Тризуба». В 1938-му році було видано: 82 дитячі премії, вартість яких виносила 98 золотих. Не позбавленим інтересу буде глянути, як розподіляються книжкові премії передплатникам «Тризуба» по окремих роках. Найліпше з'їлюструє це наступна таблиця:

*) Див. «Тризуб» ч. 21 з 21. V. 1938 р. : «Еміграція і книжка».

В році	Кількість книжок	Вартість книжок в зол. пол.
1934	16	56.00
» 1935	73	190.95
» 1936	79	172.75
» 1937	123	247.55
» 1938	418	752.65

Разом : 708 1.419.90

Премійовий фонд «Тризуба» складався переважно з дарів різних видавництв. Ці дари досить часто були тако-ж рекомпенсатою за друк оголошень в «Тризубі» і таке ин.

Серед видавництв, які, таким чином, спричинилися до урухомлення і провадження премійової акції «Тризуба», належить відмітити наступні:

	Вартість книж. в зол. пол.
Редакція «Тризуба», Видавництво «Меч» і Головна Еміграційна Рада в Парижі	440.35
Український Науковий Інститут у Варшаві	335.00
«Український Видавничий Інститут», В-во «Хортиця», «Діло», «Дніпро», «Світ Дитини» та ин. у Львові	238.90
Видавництво «Всхуд» у Варшаві (книжки М.Ковалевського — «Україна під червоним ярмом»)	185.00
Редакція «Ми», В-во «Варяг», «Бібліотека Українського Державника» у Варшаві	158.00
Воєнно-Історичне Т-во, Український Містецький Гурток «Спокій», Українське Економічне Бюро у Варшаві	62.65
Разом	1.419.90

Премійову акцію, в згаданих тут трьох напрямках, проєктує «Тризубу» провадити і в наступному році.

І. Липовецький
Представник «Тризуба» у Польщі

ЯЛИНКА ДЛЯ УКРАЇНСЬКИХ ДІТЕЙ В ПАРИЖІ

Українська Школа в Парижі влаштовує в суботу, 7 січня 1939 року, о 19 годині, в салі 147, Avenue de Versailles, Paris 16 різдвяну ялинку для українських дітей міста Парижа та його околиць.

В проґрамі українські танці та колядки у виконанні учнів школи.

Роздача подарунків о 21 годині.

Після ялинки Батьківський Комітет влаштовує для дорослих вечірку з музикою та танцями до ранку.

Дешевий буфет, лотерея та різні забави.

Вступ на ялинку та вечірку для дітей — безкоштовний, для батьків — 3 франка, для инших — 6 франків.

ДУМКИ І БАЖАННЯ ЧИТАЧІВ «ТРИЗУБА» У ПОЛЬЩІ

(З відповідей на 2-гу анкету «Тризуба»)

Замкнуто другу анкету «Тризуба» — «Тризуб» під критикою читачів»...

Ця анкета мала на меті зібрати думки читачів на питання: що в «Тризубі» їм подобається і які зміни, на їх думку, належало б в «Тризубі» впровадити.

З другого боку, і цим разом, згадана анкета була додатковим премійованням уважного відношення читачів до свого часопису і передбачала цілу низку цікавих книжкових премій.

Одержані відповіді дають нам можливість ствердити наступне. Розкидані по різних закутках Польщі і перебуваючі переважно в чужому оточенні, читачі «Тризуба» хотіли б бачити на його сторінках як найбільше матеріалу з відомостями про сучасне становище на Великій Україні та більше відомостей з сучасного міжнароднього життя. Більше відомостей, всебічне освітлюючих життя України прагнуть бачити на сторінках «Тризуба» і його читачі з Галичини, які, крім того, хотіли б мати й ширші інформації про життя української еміграції з різних держав, в яких вона перебуває.

Цей останній момент не є чужий і у відповідях читачів-емігрантів, які хотіли б бачити «Тризуб» «всееміграційним». Ті з них, які не одержують іншої української преси, хотіли б мати в «Тризубі», крім того, й бодай короткі інформації про Галичину й Волинь.

У відповідях на анкету знаходимо тако-ж і бажання мати в «Тризубі» «дискусійну сторінку», завданням якої мав би бути обмін думок і зв'язана з ним кристалізація політичних поглядів, які у багатьох з нас еволюціонують з бігом часу. В анкеті є голоси, щоб «оживити журнал, впроваджуючи більше живого практичного матеріалу всенационального значіння» і т. ин.

Певна частина читачів бажала б, щоб «Тризуб» виходив «6-8 разів на місяць», «2 рази на тиждень» і т. д.

Ті, що працюють фізично, радять «залишити для статистичних журналів довгі й мучливі статистики», перейнятися засадою нашого кореспондента «Обсерватора» й писати коротко, але широко охоплюючи тему... А інші шукають на сторінках «Тризуба» все, не виключаючи й статистичних даних, бо «річники «Тризуба» то — невичерпане джерело інформацій про Україну і українські визвольні змагання».

—ий.

ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ „ТРИЗУБ“

—тижневик політики, культури, громадського життя та мистецтва,
заснований у 1925 році Симоном Петлюрою.

«ТРИЗУБ» дає широкі інформації про становище на Великій Україні, про становище української справи на міжнародній арені, про життя й працю української еміграції в усіх осередках її перебування.

«ТРИЗУБ» містить систематичні додатки:

«НАША ЖІНКА НА ЧУЖИНІ», присвячений життю і праці еміграційного жіноцтва;

«Трибуна Молодих», де українська молодь забирає голос в актуальних справах нашого життя;

«ПЛАСТ НА ЧУЖИНІ», присвячений пластовому життю на еміграції;

«НАШІ ДІТИ НА ЧУЖИНІ», присвячений життю і вихованню підростаючого покоління.

«ТРИЗУБ» дає своїм передплатникам цінні книжкові премії.

Передплата «Тризуба» в Польщі виносить на рік 22 зол., на пів року — 11 зол., на 3 місяці — 5 зол. 50 гр., на 1 місяць — 2 зол. Читальні Відділи УЦК, читальні «Просвіти», «Просвітянські хати» та інші товариства й організації платять за «Тризуб» лише 12 зол. річно.

Ждайте оказових чисел «Тризуба».

Адреса Редакції: «Le Trident», 41, rue de La Tour d'Auvergne, Paris 9.

Адреса в Польщі: J. Łypowski, Warszawa I, Wilcza 45 m. 3.

Г р у д е н ь — м і с я ц ь « Т р и з у б а »

Трибуна Молодих

Редагує ЯРОСЛАВ ДРИГІНИЧ

Ч. 11.

25 грудня 1938 року.

ГЛІБ САЛКОВСЬКИЙ

Е Г О Ц Е Н Т Р И З М Д О К Т Р И Н Е Р І В

«Інтелігент не узнавав співмірности зусиль, часу і наслідків. Життя так приходило легко до нього самого, що він не уявляв собі инакше поступу, як якогось казкового вибуху. Звідси може й повстала його тенденція до революційности і анархізму».

Юрій Липа .

Багато чужинців і де-хто з українців звикли мріяти про те, що Україна буде предметом у руках чужинців — ворогів Москви. Погляд на українські справи як функцію європейських подій це наслідок мегаломанії у цих чужинців та залишків невігланської психології певної групи українців.

Наймаркантнішими представниками цієї ментальности серед українців були і, на жаль, ще тепер є — українські доктринери. Доктринери ці відзначаються тим, що повзуть в хвості епохи з кільки або кількинадцятилітнім спізненням, бо-ж мусять вони завжди оглядатися на тих, кого докладно імітують і не встигають, а ще частіше не хочуть і не можуть (бо доктрина їм забороняє) ревізувати свої погляди.

Є доктринери «ліві» й «праві». Руссо, Вольтер, Монтескіє, Дідеро створили світогляд, який жирондисти, якобіни почали реалізувати. Наполеон його спопуляризував (свідомо чи не свідомо) в цілій Європі. Повстала доктрина демократії, якої першим наслідком був перехід влади від аристократії до буржуазії (міщанства). Роберт Оуен, Шарль Фур'є, Сен-Сімон і Прудон створили ідею соціалізму. Князь Бісмарк був першим великим практиком (навіть із співучастю Ляссаля) державного соціалізму. Маркс створив економічно-політичну доктрину так званого наукового соціалізму, який входив у практику головним чином по-за урядовим шляхом.

Не були доктринерами творці націоналізму. Симон Петлюра був першим новітнім націоналістом. Найбільша людина чину в сучасній українській добі — він був першим реалізатором модерної держави. Атаюрк і Мусоліні не тільки створили свої доктрини

ни, але й зреалізували їх. Ці всі люди в першому етапі — творили ідею, а пізніше вводили її в життя.

Натомість наші доктринери навпаки: захоплювалися чужими переможними ідеями, не стараючись їх зглибити. «Ліві» доктринери кінця XIX і початку XX століття: ліберальні, демократичні і соціалістично-марксистські потопали в російському «общеславянстві» і вчилися разом із росіянами валити царат. Коли царату не стало, тоді, не маючи підготовки до будови української держави, ці люди, виховані в народницькому нехтуванні українськими державними традиціями, шукаючи найбільше відповідних для себе зразків, почали будувати українську державу на французький лад, без глибокого пізнання французької системи і української дійсності.

Тут власне виявилось їхнє недоцінювання значіння виконавчої влади, війська і організації фізичної сили нації, якої уосібленням для них повинен був бути Клемансо.

Наші «ліві» доктринери не помітили навіть з якою енергією німецькі пацифісти та соціалісти взяли участь у світовій війні. Примітивізм тієї «доктрини» помічаємо ще й тепер. Її смішна «функціональність» виявляється в апіорістично прихильному відношенні до Велико-Британської Імперії або Франції. Діється це не з якогось почуття реалізму, а просто в ім'я апіорістичних засад. Одночасно за цим іде апіорістична ненависть до Німеччини та Італії.

Нашадки «лівих» доктринерів це за вимогами моди «праві» доктринери, дарма що вони є реакцією на «лівих». Ментальність доктринерів абсолютно не змінилась. Головною її прикметою є російська інтелігентщина. Може вони вже забули софізм (або змінили його інтерпретацію): вчені це найліпші реалізатори. Сен-Сімон казав-же: «Вчені, мистці й підприємці повинні бути тими, яким треба віддати адміністраційну владу». Інакше кажучи, досить змінити стілець в лабораторії на фотель міністра, щоб блискуче і для добра народу керувати державою.

Тако-ж «праві» доктринери завжди ненавидять практиків невдячної української дійсності. Вони не здібні зрозуміти, що педагогі а не вчені, практики, а не теоретики можуть будувати державне життя. Професор університету Салязар, професор гімназії Далядьє, народній учитель Мусоліні — це педагогі, а не вчені. І педагогі, а не вчені виховують масу. Серед української еліти є багато таких педагогів.

Головне обтяження інтелігентів російської культури, теоретиків і антипрактиків це раціоналізм і догматизм, необхідний в абстрактному теоретизуванні. Не дарма найбільше поширений російський «остроумний» анекдот кінчається поставленням чисто російської проблеми: «Существует ли слонъ, какъ таковой?» Цей погляд на слона прекрасно ілюструє аналітичний світогляд російських інтелігентів.

І тому європейський синтетичний слон ходить у них до гори ногами і вони його не пізнають.

Основним виявом конкуренції доктринерів є полеміка, яка на практиці є для них самоціллю. Тому доктринери намагаються поборювати ідеї, які суперечать їхній доктрині і намагаються нищити все, що не піддається сліпо їх абстракційним догмам.

Доктринери тим рижняться від великих ідеологів, особливо коли вони бувають талановиті, що еґоцентризм бере у них верх над націоцентризмом. Еґоцентриками були Панько Куліш, Михайло Драгоманов, Володимир Винниченко. Найбільшими націоцентриками серед українців були Тарас Шевченко та Симон Петлюра. Видатним націоцентриком є Митрополит Андрей Шептицький.

Головна психологічна риса еґоцентриків це брак почуття відповідальності перед власною нацією. Тому найблискучіші їхні полеміки ховаються за псевдонімами або криптонімами. Вони завжди намагаються зробити свої атаки ефектними, а не ефективними. Їм іде про ефектність а не про доцільну корисність аргументів.

Характеристичною й вирішною прикметою доктринерів-раціоналістів є брак емпіризму, головної підстави європейської політичної думки. Емпіризм та опортунізм (опортунізм, як політична система, яку блискуче переводить в життя — в першій мірі Гітлер і Мусоліні) це світогляд не тільки фашистів та націонал-соціалістів, у яких історичний досвід, ясність концепції, швидкість чину та зручність виконання — грають основну роль, але навіть Лейбур Парті або французьких соціалістів, які більше шанують свого Жореса, ніж чужого Маркса, і добре знають, коли економічний стан держави вимагає від них передачі влади в руки людей або груп більше поміркованих.

Російська інтелігентщина залишила в спадщині нашим доктринерам, як «лівим», так і «правим», нерозуміння значіння о р г а н і з а ц і ї політичних, військових, економічних та культурних сил нації. Поменшування значіння недавніх політичних та військових традицій збігається з підготовкою ґрунту для перещеплення живцем фашизму і всього того, що на думку «правих» доктринерів виглядає на націоналізм, тоб-то «фашизм». Звідси інтерпретація Кіплінга, Лойд-Джорджа, Клемансо, Тардіє, Лявала та інших у «фашистівсько-націоналістичному дусі». Звідси походить знак рівняння між геніальним романтиком Наполеоном, геніальним реалістом Гітлером, войовничим Франком та авантюристом Ля Роком або молодечим Дегрелем, від якого українцям і не зимно і не тепло, так само як і від його ідей. В цьому бачимо космополітизм доктрини та її театральність, а не дійсну змістовність. Це спричинене тим, що адепти цієї доктрини мають поверхове, газетне знання Європи, яке вони черпають із інформаційної та брукової преси. А саме: апріорістично недовірливе або навіть вороже відношення до Великої Британії або Франції, «функціональна»

нестерпність критики де-яких форм в націонал-соціалізмі та фашизмі, що вони їх наслідують на полемичному папері.

Брак справжнього відчуття української дійсности та українського минулого веде до недоцінювання реальних українських вартостей та до ідолопоклонного упадання перед чужими вартостями. Їхні фальшиві та безосновні сутєстії про швидку зміну режимів у Франції та Бельгії деформують образ Заходу.

Цілий цей галімаціяс затемнює розуміння Європи і приневолює доктринерів нехтувати історизмом, який в їхньому понятті міститься в загальниковій фразі, як от «великих шляхів історії» — (чужої, розуміється!) та йти позаду епохи а не перед нею, як це робили Петлюра, Мусоліні або Ататюрк.

БОРИС ОЛЬХІВСЬКИЙ

УКРАЇНА В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ ФРОНТІ

(Німецька концепція прометеїзму).

«Одчайдушна боротьба України з Московщиною, що відбувається на наших очах, це тільки продовження старих визвольних змагань України, які мусять закінчитися перемогою цього прастарого народу, необхідного учасника європейської континентальної політики.

«Цю перемогу (України) може забезпечити тільки остаточна перемога континентальної політики Європи. Кожна інша перемога була б тільки відкладенням на майбутнє полагодження української проблеми, а не остаточним її розв'язанням». *)

До такого висновку прийшов німецький історіософ А. Зандерс, досліджуючи процеси «формування Європи» від прастарих мітичних часів до наших днів.

Вихідний пункт його міркувань це сприйняття Європи не як умовного традиційно-географічного поняття, а як живого факту органічної спільноти.

З цього погляду, наприклад, Америка це тільки «галузь Європи в найширшому розумінні», європейського світу, що може бути протиставлений, напр., цілком окремому, замкненому в собі далеко-східньому китайсько-японському світові.

А чи не смішно було б, наприклад, ідучи за традиційною географією, виключати з Європи грецькі колонії в Малій Азії, які разом з Європейською Елладою творили античну культуру, корінь європейськості. Тому

*) А. Sanders: «Um die Gestaltung Europas». Kontinental-Europa vom Mythos bis zur Gegenwart. Hoheneichen-Verlag, Muenchen, 1938 (стор. 261).

хай не дивує нас у книжці Зандерса чудернацький, на перший погляд, термін «європейська Азія».

Окремі країни можуть з цього погляду приєднуватись до Європи й відокремлюватись від неї, опинятися в рамках неєвропейських систем. Це динамічне сприйняття Європи, активний до неї підхід, як до вартості, що вимагає зусиль і боротьби за її здійснення.

Тому всі нариси Зандерса з їх екскурсами до далекої давнини, з дбайливо опрацьованими таблицями та мапами, з сумлінно нагромадженням історичним матеріалом — мають суто практичне спрямування. Не хочу цим сказати, що теорії Зандерса штучні, що він притягає до них факти за волосся. Ні, хочу тільки ствердити, що до фактів минулого й сучасності Зандерс підходить з практичними запитами, шукає в них передусім дороговказів для свого народу, «генеральних ліній» Німеччини.

В європейському суходолі відрізняє Зандерс звернені лицем до океану «периферії» Європи (наймаркантише представляє їх тепер Британська держава) і Європу континентальну — центральну та східну. В континентальній Європі констатує прадавні торговельні та культурні зв'язки по-між дуже віддаленими країнами: північно-морськими та балтійськими, з одного боку, й чорноморськими, середземноморськими та прикаспійськими, з другого. В основі староевропейської континентальної системи лежали, на думку Зандерса, водні магістралі: Рейн-Майн-Дунай. Висла-Сян-Дністер, Двина-Дніпро, Волхов-Дніпро та Волхов-Волга.

Континентально-європейська свідомість відбилася, на думку Зандерса, вже в деяких старогрецьких мітах. Належить до них передусім міт про гіпербореїв, людей з далекої Півночі, з-над океану, про щорічні мандри їхніх жреців до центру еллінського релігійного життя, до Делосу, про їхні пожертви на святиню Аполона, про дарунки, що їх привозили гіперборейські послы до Атен.

Міт про Фаетона тако-ж вміщає його осідок на Далекій Півночі. Із сліз Фаетонових сестер — Геліяд повстав я н т а р .

Міт про Арґонавтів оповідає про походи грецьких героїв-мореплавців до Колхиди, сучасного Кавказу.

Цим грецьким мітам втворює старогерманський переказ про Одіна, царя Азів (Азією в пайтіснішому розумінні називав Страбон країну між Доном та Кубанню). Одін, разом із своїми мудрими жрецькими-суддями, виемігрував із своєї країни, через Гардарікі (старогерманська назва Київської Держави) та країну саксів, дійшов до Швеції, оселився в ній та збудував величню святиню в Альсїтуні.

«Сага не повстає з нічого; вона має ґрунт у великій справі, сповитій у тугу народів» — пише Зандерс. Він добачає в мітах глибокий зміст.

Міт про гіпербореїв містить у собі, на його думку, тьмяні спогади про прастарі торговельні зв'язки Греції з Північчу Європи. Міт про Арґонавтів вказує на велику вагу Кавказу в економічно-культурному житті давньої Європи. Ворог вождя Арґонавтів намагається відрізати йому поворотний шлях до Греції, замикаючи Босфор — доказ зрозуміння великої ваги для європейської системи панування над Дарданельськими протоками. Арґонавти хочуть вертатися до Греції окружним шляхом

через Істер (Дунай), Атлантик та Геркулесові стовпи (Гібралтар) — цеб-то рейнсько-дунайським шляхом. Сага про Одіна веде з Прикавказзя до північної Німеччини та Скандинавії. Міт про Фаєтона вказує, що давні греки знали про північне походження янтаря.

З трохи ковзького ґрунту старих легенд переходить Зандерс на куди певніший ґрунт археологічних даних, щоб знайти в них повне підтвердження основних ідей континентально-європейської свідомості, висловленої в мітах.

«Якого далекого минулого сягає тема саги про Фаєтона та Геліяда, про це дають нам уяву янтарні знахідки вже в микенських гробовищах з половини другого тисячеліття по Христі. Янтар виступає в цих могилах у такій великій кількості, що початку зносин Греції з північно-морськими та балтійськими країнами ми ніяк не можемо класти на половину другого тисячеліття по Христі».

Новочасні археологи прикладають велику вагу до означення географічних меж, в яких виступають поодинокі явища. Ця картографічна метода стає Зандерсові в великій пригоді. На окремій мапі бачимо, напр., шляхи, що ними розповсюджувався по старій Європі янтар з узбережжя Північного та Балтійського моря вздовж Двини та Дніпра, через Кавказ до Перської затоки. Зандерс використовує величезний археологічний матеріал: аналізує форми до-історичного знаряддя і прикрас, щоб показати якою живою культурною заміною зв'язані були в давнину германські землі з Кавказом. Для ствердження цих «континентальних» зв'язків у трохи пізніших часах використовує знахідки кавказьких монет з часів від поч. VI ст. по Христі до татарського наїзду. Ці монети знайшли на Полтавщині, Київщині, Чернігівщині, на Білорусі, на острові Готланді, в Пруссії і т. д. Не поминає тако-ж Зандерс мовчанкою ні багатющих пам'яток торгівлі з Києвом за Візантією, знайдених на острові Готланді, ні Кавказьких впливів на старо-київське мистецтво.

Охорона континентально-європейських шляхів вимагала могутньої політичної організації.

В цій організації завдання грецьких колоній на північному узбережжі Чорного моря, Пантикапейської монархії (Крим), Понтійського царства Митридата Вел. перейшли згодом на Готську державу (II-IV ст. по Христі).

Пізніше «ролю остіготів в європейській системі перейняли наддніпрянські племена: поляни, деревляни та ін., що з них у IX ст. повстала Київська Держава. Завданням цієї держави була безпека нормального функціонування в великій європейській системі водного шляху Дніпро-Чорне море. Цього вимагали торговельні зносини між Азією та Європою, з одного боку, і між Північною Європою та Візантією, з другого.

«Хоча землі над долішнім Дніпром опинялися іноді в руках хазарів, печенігів та інших народів, проте ці народи під тиском Київської Держави (України) майже завжди мусіли залишити вільний шлях до Чорного моря.

«Походи Олега в 907 р. та Ігоря в 941 р. на Царгород мали за мету забезпечити нормальні відносини на шляху Дніпро—Чорне море» (стор. 130).

З цього виходить, що Київська Держава була одним із найважливіших фактів в історії континентальної Європи, що Україна зайняла була на де-який час у континентально-європейській системі провідне місце. На думку Зандерса, українці були в IX-XIII ст. «носіями державно-політичної ініціативи на Сході» (стор. 234).

Континентальну Європу, що для її організації так багато зробили українці, розбивали та руйнували своєю експансією «антиєвропейські сили»: семіти (араби, жиди) *) та «сибірські» народи, що мандрували степами з Азії через браму народів, між Уралом та Каспійським морем (авари, гуни, печеніги, половці, монголи), згодом тако-ж турки.

Гуни Атили розбили Готську державу, монголи — Київську, турки замкнули континентальні шляхи Європи. Оборорою континентальної системи були хрестоносні походи, шукачем страчених континентальних шляхів був Марко Поло. Але врятувати континентальну Європу не вдалося.

Європа відвернулася від континенту і спрямувала більшу частину своєї енергії на заморську експансію. Відкрито морський шлях до Індії і до Нового Світу. В зв'язку з цим вибилися на перше місце «окраїни» Європи, що грали давніше другорядну роль в її житті (Португалія, Іспанія, згодом Англія). Цьому переверотові завдячує свою могутність Британська імперія.

Тоді, коли європейські «периферії» багатіли та могутнішали, «європейському фронтові» припала героїчна, але невдячна роль виснажувати всі свої сили в обороні Європи від грізного наступу Азії. Континентально-європейська свідомість приймала релігійні форми, її гаслом ставала оборона хреста перед півмісяцем. Війни Київської Держави з монголами, українських козаків з татарами й турками були такою самою боротьбою Європи з Антиєвропою, як хрестоносні походи.

«Україна і Грузія, обороняючи себе, захищали одночасно цілу Європу» — каже Зандерс (стор. 206).

До історичного «європейського фронту» Зандерс зараховує Швецію з Фінляндією, Німецький Орден з Прусією, Литву, Польщу, Білорусь, Україну, країну донських козаків і Кавказ.

Щоб зрозуміти цю Зандерсову концепцію «європейського фронту» треба знати погляди Зандерса на неєвропейський, навіть а н т и є в р о п е й с ь к и й х а р а к т е р М о с к о в щ и н и .

«Східня Європа охоплює простір, виповнений політично національними формаціями балтійських буферних держав, Білорусі, Придунав'ям, Україною, країною донських козаків та Кавказом. Цій східній Європі слід протиставити північно-східню частину Європи. Кліматом і рістнею наближається вона до північного Сибіру, тому слід її розглядати, як західній ципель північного Сибіру» (стор. 65-66).

*) В жидівському наступі на континентальну Європу Зандерс підкреслює особливо два моменти: політичну експансію хазарської держави з її жидівським проводом та наступ на Європу жидівської ідеології — марксизму.

З хазарами билися завзято Кавказ і Україна; перемога Святослава над хазарами була перемогою Європи.

Зандерс підкреслює, що колонії Київської Держави в сточищі горішньої Волги мали цілком своєрідний етнічний склад. Населення цих колоній було угро-фінське з домішкою населення давнішого, перед-угро-фінського (напр., чуваші).

На середньому Поволжі селилися туранські народи, напр., болгари. Під впливом слов'янської колонізації та під пресією державної влади ці неєвропейські елементи зовнішнє асимілювалися: приймали слов'янську мову та християнську релігію (стор. 307).

Зандерс не приписує надто великої ваги цій зовнішній асиміляції і не зараховує москалів до східних слов'ян. Вони для нього — племя по своїй природі азійське, не вважаючи на їх приналежність до європейської мовної системи. Навпаки, західні фіни — фінляндці, хоч говорять азійською мовою, наближені до скандинавів антропологічно (нордійці) та культурно.

В своїому часі вдалося Київській Державі втягнути азійську країну, теперішню Московщину, до континентально-європейської системи, але дійсний характер території взяв гору над накиненою європеїзацією.

«Горішнє Поволжа, як складова частина Київсько-Новгородської Імперії, належало до європейської системи, як Владимиро-Суздальське велике князівство прийняло переходовий європейсько-азійський характер, як Московське велике князівство — ввійшло до азійської культурно-політичної системи» (стор. 319).

Політичний апарат Москви повстав, як знаряддя монгольського панування. По розпаді монгольської імперії, Москва, один із відламків цієї імперії, переймає її політичну—азійську—антиєвропейську спадщину і далі провадить наступ на Європу, а безпосереднє на народи «європейського фронту».

Україна, балтійські країни, Білорусь, Польща, Грузія і решта Кавказу заломлюються в своєму опорі і опиняються в рамках московської політичної системи.

З цілого «європейського фронту» залишаються в політичних межах Європи тільки нащадки німецьких лицарів, що билися колись з Олександром Невським та Московщиною за узбережжя Балтійського моря, та ті частини країн «європейського фронту», що ввійшли до складу Австро-Угорської монархії.

Чому так сталося? Чому «європейський фронт» заломився?

Зандерс пояснює це «незорганізованістю» Європи. Європейський фронт мусів боронитися власними силами, без належної допомоги європейського запілля. Так було за давніх часів, коли заклики короля Данила Галицького, грузинських царів, а згодом українських козаків не знаходили на Заході належного відгуку. Так було й за часів дуже недавніх, коли визволені європейські народи боролися за свою самостійність з червоною Москвою.

Різні причини підсилювали цю байдужість Європи до справ її східного фронту. Передусім перехід від континентальної політики до заморсько-колоніальної. Ця зміна напрямку енергії Європи витворила на Сході Європи «політичну порожнечу», що її поспішила виповнити Москва.

Другою причиною байдужості Європи до боротьби її фронту була позірна європеїзація Московщини.

Вже допетрівська Московщина використовувала частинно здобутки європейської цивілізації для скріплення своєї азійської, відгородженої від Європи, потуги. Зовнішню європеїзацію Московщини за Петра I — іронізує Зандерс — Європа «підтримувала так само, як за наших часів індустріалізацію совітів» (стор. 332). Автім виявилось, що Петро I засвоював здобутки європейської цивілізації не на те, щоб прилучити Московщину до Європи, а для скріплення протиевропейської експансії Московщини. Це виявилось в опануванні Прибалтики, в підпорядкуванні Польщі російській опіці і в зниженні самостійності «європейської частини держави Петра I — України» (там-же).

Протиевропейський характер політики Петра I зрозумів один із останніх лицарів континентальної Європи — Карло XII і витягував з цього практичні висновки, відновлюючи прастарий шлях вікінгів і входячи в союз з Україною.

Від Полтавського бою доба Московського царства переходить у добу Петербурзької імперії. Переможені народи європейського фронту, не бачучи вже можливості відбудувати, — при повній байдужості європейського заплілля, — свою самостійність, впливаються масово до адміністративного та культурного апарату Петербурзької імперії. Прибалтійські німці, українці та інші «інородці» помагають москалям будувати імперію, а при цьому інстинктивно й несвідомо сприяють її європеїзації. Це має для Європи частково корисні наслідки, бо затісняє економічні й культурні вузли між Сходом і Заходом Європи.

Московський наступ на Європу був на де-який час ослаблений, Європа мала «передішку». Одначе великим мінусом цього стану було те, що за блискучим, європейським, в значній мірі не-московським, «фасадом» Петербурзької імперії сховалося азійське обличчя Московщини. Європейські народи перестали бачити це обличчя.

Ця шкідлива ілюзія заподіяла найбільшу шкоду Німеччині. Колоніально-морська політика Європи відтягла від континентально-європейських справ чимало німецьких сил, але, як стверджує Зандерс, «без великих результатів».

В морській політиці Німеччина не витримала конкуренції Англії. Бісмарк створив Німецьку імперію, яка проте не мала потрібних економічних ресурсів. Російсько-європейське зближення розширяло «прожиткову територію» Німеччини, уможливіючи їй широке закрощення торговельної зносини із Східною Європою. Ніхто в Німеччині не сподівався, що «європейська» Росія вийде незабаром із складу Європи, відгородиться від неї і поведе на неї наступ. А це сталося після большевицького перевороту. В зв'язку з цим Німеччина опинилася в сліпому куті.

Аналізуючи довоєнну настанову німецького світу супроти Росії, Зандерс віддає першенство австрійській політиці, як у більшій мірі континентальній, антиросійській. Натомість пруська земельна аристократія була споріднена й посвоячена з російською аристократією Прибалтики. Цим пояснюються сильні російські симпатії серед північних німців.

По революції в Росії «події ввели Німеччину до Східньої Європи, вивели її на добрий шлях з добрими методами». Проте Німеччина не зрозуміла, з якими могутніми історичними явищами має справу. Тому німецькій політиці в Східній Європі в 1918 р. бракувало певної мети, а через те й послідовності.

«Брак виразної мети і розбиття Європи спричинили перемоги марксистсько-большевицької Москви» (стор. 214).

Переможна Антанта мала менші, ніж Німеччина, кваліфікації до розв'язання континентально-європейських проблем. Англія, як морська держава, цікавилася тільки портами: Одесою, Батумом, Баку, але змагання народів, що заселявали країни, до яких ці порти належали, були для англійських політиків незрозумілі. Ці народи та країни були для Англії, — каже Зандерс, — «інтернаціональними торговельними об'єктами».

Зандерс передбачає в майбутньому дальшу боротьбу за визволення європейських народів, відрізаних від Європи совітським кордоном. Визволення цих народів, поворот їх до європейської системи дав би Німеччині величезні можливості експорту промислових продуктів і здобування сировини. Тому Німеччина повинна «організувати Європу».

В яких формах уявляє собі Зандерс цю «організацію»?

Він осуджує Наполеонову спробу організувати Європу на основі безоглядної гегемонії Франції, її панування над іншими народами, а не співпраці з ними. Зандерс підкреслює важливість відродження європейської свідомості і створення «європейського порядку», в якому кожний расовий та національний первень Європи усвідомив би свою роль й призначення. «Європейське питання це переважно питання виховання нового людського роду, який був би досить зрілий та міцний, щоб узяти на себе завдання Старої Європи та повести її до великого майбутнього. Цей виховний чин повинен перевести кожний народ для себе окремо («in eigenem Kreise»), але не спускаючи з ока єрархії вартостей всього арійського людства» (стор. 150).

* * *

Тяжко переповісти в короткій статті хоч би тільки найголовніші думки 384-сторінкової книжки талановитого мисленника, багатющий зміст, об'єднаний одною конструктивною ідеєю.

Глибоке знання історії Східньої Європи дає змогу Зандерсові споглядати на неї неупередженими очима німця та європейця без московських «окулярів», до яких так звикли ми в чужинецьких публікаціях на східно-європейські теми.

Азіятської Московщини не заслоняє Зандерсові «фасад» Петербурзької імперії та «русской культуры». З петербурзької амальгами народностей виводить він своєрідний «російський інтернаціоналізм» (стор. 335). Характерних виявів московської духовності шукає в релігійній історії

Московщини, протиставляючи московське православ'є з його паростями, — старообрядчеством та звироднілими сектами, — західно-європейському духові українського православ'я. Вже в московських релігійних сектах, так само як у давніх російських інтелігентських рухах, бачить він зародки російського большевизму. Це ствердження московського, а не тільки жидівського, — як приймають де-які німецькі кола, — психичного коріння большевизму вітаємо, як важливий крок наперед німецької політичної думки.

З цим моментом зв'язана тако-ж критика німецького русофільства. Зандерс з несмаком говорить про зросійщених європейців, а зокрема німців. «Оці саме елементи хочуть тепер за всяку ціну відбудувати давню Петербурзьку імперію. Вони так основно забули про свою власну державність, що готові пожертвувати її інтереси інтересам російськості. Так само, мабуть, поводитися згунізовані не - гуни в гунській імперії і змонголізовані не - монголи в монгольській» (стор. 72).

З усією концепцією Зандерса зв'язана його симпатія до України, як країни суто-європейської. Не імпує йому московське жонглювання терміном «Русь». Стара Русь для нього це «Київська Імперія українців» (стор. 128):

Історію України переповідає докладно й сумлінно — від княжих часів до наших днів. В розділі про новітню українську державність звертає на себе увагу дуже суха згадка про переворот Скоропадського (імени його не згадано) і порівняння квітневої умови 1920 р., як «вибору найменшого зла», з унією 1654 року. Петлюра, мовляв, поступив так само, як у 1654 році Хмельницький.

Новочасний стиль ментальности Зандерса влегшує читання його книжки новочасному українцеві. Українці переводять (*in eigenem Kreise*) таку саму ревізію генеральних ліній України, як Зандерс — Німеччини.

Дивний парадокс наших днів: виключність новочасних націоналізмів, напружене заглиблення в таємниці долі власного народу витворює в остаточному висліді кращу мову для порозуміння й співпраці народів, ніж інтернаціонально-космополітичні гасла недавнього минулого.

Р Е Ц Е Н З І І

Сотник М. Битинський: «Мазепинці по Полтаві». Бібліотека Українського Воєнно-Історичного Товариства. Варшава, 1938.

Історична свідомість належить до самої істоти нації, як органічного зв'язку не тільки між одиницями, що живуть в одному часі, але й між далекими поколіннями. Зрозуміння цієї елементарної правди допоможе нам оцінити важливість завдання, що його поставило собі Українське

Воєнно-Історичне Товариство: рятувати від загибелі в забутті, утривалювати безцінні моральні скарби живих ще споминів про недавні визвольні бої.

Цьому саме завданню Т-во присвячує найбільше енергії з причин цілком зрозумілих: жива пам'ять свідків великих подій —

факт короткотривалий. Дослідження давніших подій, що спірається на опрацьовуванні зафіксованих вже фактів, писаних і друкованих джерел, може бути відкладене на майбутнє з розмірно меншою для нації втратою.

Але буває й так, що події дуже давні та припали порохом забуття робляться незвичайно близькими та актуальними для якогось покоління через внутрішнє споріднення з переживанням цього покоління. Така була доля мазепинської еміграції. Ця еміграція не викликала спеціального зацікавлення серед українських істориків, а тим більше серед ширших кол українських читачів, поки залишалася перерваною сторінкою української історії, поки не знайшла свого продовження в еміграції петлюрівській.

Українські політичні емігранти-самостійники XVIII ст. це найбільшчі духові предки сучасної еміграції. Через те кожний український емігрант, коли хоче брати свідому участь у політичному покликанні еміграції, повинен пізнати історію своїх предтеч.

Треба як найщиріше привітати спробу сотника М. Битинського дати українському громадянству заокруглений нарис історії мазепинців по Полтаві. Досі таким нарисом була тільки — перестаріла та політично тенденційна розвідка М. Костомарова («Мазепа и мазепинцы»), інші праці українських авторів присвячені були біографіям поодиноких емігрантів (книжка Борщана про Григора Орлика, недавно видана Українським Науковим Інститутом у Варшаві розвідка про Пилипа Орлика), або найчастіше — окремим моментам історії мазепинської еміграції.

Сотник М. Битинський добре сповнив своє завдання не стільки дослідника, скільки популяризатора. Дав виклад позбавлений блискучих ефектів, але спокійний та прозорий. Сумлінно порівняв та звірів свідочтва джерел; деяку-ж неповноту використаного джерельного матеріалу

слід приписати скоріше несприятливим умовам праці. Шкода, напр., що автор не використав історії Соловйова для змалювання тієї боротьби, яку вела в Царгороді московська дипломатія з дипломатією української еміграції та її союзників. Багато важливих документів знайшов би автор в публікації московського «Общества Истории и Древностей Российских» п.з. «Переписка и другія бумаги шведскаго короля Карла XII» (Москва, 1847). Вміщені там листи та меморіяли це справжній, невідроблений голос епохи, що чітко відбиває особливості її думки. Історія політичної думки мазепинської еміграції особливо для нас цікава тим, що тільки на еміграції, а не в краю, під ворожою владою, у XVIII ст. так само як тепер, знаходила свій чистий вислів гола логика української справи; в краю коначності співжиття з ворогом деформували багато де-в-чому політичну думку навіть найзавзятіших патріотів. Політична думка мазепинської еміграції ближча до сучасної української політичної думки, ніж усе майже, що було написане на Україні від полтавського бою до недавніх часів.

Книжка соти. Битинського ілюстрована мапами емігрантських рухів та портретами визначних емігрантів. Коли автор документує кожну звістку покликом до джерела (і добре робить, бо сучасний читач, нагородований тріаками реклами, пропаганди і полеміки, радо бачить солідну документальність навіть у популярній книжці), то варто було б зазначити тако-ж звідки запозичені портрети. Читачеві цікаво було, напр., довідатися, що зрєпродукований у книжці Битинського портрет Андрія Войнаровського торік відкрито у музеї Красінських у Варшаві. Збереглася до наших часів тільки мідна дошка — кліше, різана власноручно надворним гравером Мазепа — архидияконом Мігурою.

Читання історії мазепинців дає змогу зрозуміти величезне значіння еміграції, як незалежного.

голосу окупованої країни. Поруч із усіма аналогіями впадає до очей основна різниця між становищем української еміграції по Полтаві і в наші дні. Від часів мазепинської еміграції політична еволюція Європи ішла по лінії нев-

пинного скріплення московської могутності. Тяжко було українським емігрантам - мазепинцям знайти державу, охочу поважно поміряться силами з Росією. Не можна цього сказати про наші часи.

О. Стецько

Л П С Т У В А Н Н Я З Ч И Т А Ч А М И *)

ВШП. О. Марковичеві (Волинь).

Пишете нам:

«Дратують мене безконечні міркування про «традицію», про «потребу творення національної легенди», чи пак міту. Нащо нам творити якісь вигадані «легенди» чи «міти», коли маємо в своїй дійсній історії стільки високого героїзму, стільки сили й краси. Треба тільки вміти їх знайти, відслонити й показати. Це вдавалося не тільки Липинському чи Борщакові, але часом і якомусь цілком скромному авторові ширих та правдивих спогадів.

«Маючи вільний вечір волю слухати простих оповідань емігрантів-козаків про їхні колишні пригоди, ніж читати пишні фрази про традицію визвольних змагань. А коли вже треба творити образи не цілком згідні з дійсністю (напр., в історичних повістях), то творіть їх, будь ласка, а не пишть у довжених статтях про потребу творення. Коли священник не вміє говорити про Бога й святих, а говорить багато про

потребу релігійності, то мені тоді здається, що він має слабу віру, що в глибині душі задивляється на релігію не як на Найвищу Правду, а як на якусь корисну легенду».

В загальних рисах цілком з вами погоджуємось. Але слова «міт» і «легенда» в сучасному їх розумінні вказують не стільки на тенденційну «вигадку» і на незгідність з дійсністю, скільки на глибшу внутрішню правду, видобуту з хаосу зовнішніх подробиць. Тому міт може бути правдивіший, ніж найдокладніший протокол. Не можемо вміщати в «Трибуни Молодих» ні історичних монографій, ні повістей з огляду на скупі розміри та суто публіцистичний характер нашого органу. Автміт — в практичному творенні української традиції, в оцінці подій виступає стільки аномалій, що часом потрібні бувають і теоретичні міркування про напрямки праці в цій ділянці.

ВШП. М. Дякову (Галичина).

Радите нам видати де-які статті, вміщені в різних числах «Трибуни Молодих» окремою книжкою. Зокрема впевняєте, що така книжка могла б мати позитивний вплив на формування політичної думки алицьких українців.

Видання такої книжки це давній план редакції, не здійснений поки-що з технічних причин. Проте ця справа стоїть на денному порядку і сподіваємось, що перешкоди будуть переборені протягом найближчих місяців.

*) Через брак місця друкуємо нашу кореспонденцію в цьому числі тільки з двома читачами. На інші листи відпишемо поштою. *Ред. «Трибуни Молодих».*

Редакція «Трибуни Молодих»: Ярослав Дригинич.
Chmielna 32, m. 10 Warszawa. Pologne. (Телеф. : 2-58-86),

ХРОНІКА

З ЖИТТЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЕМІГРАЦІЇ

У Франції

З життя Укр. Бібліотеки імені С. Петлюри в Парижі

— Замість різдвяних і новорічних привітань і візитів на Українську Бібліотеку ім. С. Петлюри пожертви склали: Л. і В. Прокоповичі — 30 фр., прот. І. Бриндзан — 25 фр., І. Рудичів — 25 фр., С. Нечай — 15 фр., І. Батрак із Крезо — 10 фр. Довженко Гр., Франція, — 50 фр., М. та І. Кабачкови, Прага, — 50 фр., Управа філії в Шалеті Товариства б. Вояків Армії УНР у Франції — 50 фр., ген. Е. Бачинський, Оден-ле-Тіш, — 15 фр., В. і М. Ступницькі, Оден-ле-Тіш, — 15 фр., А. Авраменко — Оден-ле-Тіш — 20 фр., Українська Громада в Греноблі — 20 фр., П. Йосипишин, Париж, — 10 фр., І. та О. Гораїни, Париж, — 20 фр., П. та З. Шмалії, Париж, — 20 фр. О. та І. Косеці, Брюсель, — 20 бельг. фр., родина Кислиці, Франція, — 10 фр., сотн. Мих. Левицький, Франція, — 10 фр., полк. П. Вержицький з дружиною — 10 фр., І. Шаповал, Франція — 10 фр., Українська Громада в Шалеті — 25 фр., філія в Греноблі Товариства б. Вояків Армії УНР у Франції — 5 фр., І. Вонарха, Франція, — 5 фр.

Замість різдвяних та новорічних привітань до представника в Польщі Української Бібліотеки ім. С. Петлюри в Парижі надіслано такі пожертви: список Полікарп — 5 зол., ген. В. Сальський — 10 зол., Н. і П. Холодні — 2 зол., М. і І. Липовецькі — 3 зол., Д. і А. Струці — 10 зол., Г. і Л. Чикаленки — 2 зол.,

М. Миронович — 10 зол., О. і М. Палієнки — 3 зол., А. Кмента — 5 зол., проф. Дм. Дорошенко — 5 зол., д-р Т. Олесюк — 4 зол., Д. і П. Мегики — 2 зол., д-р А. Лукашевич — 2 зол., інж. Є. П. — 5 зол., інж. О. Костюченко — 3 зол., ген. В. Куц — 5 зол., інж. Є. Гловінський — 1 зол., Гл. Лазаревський — 1 зол., П. Денисенко — 1 зол., полк. О. Вишнівський — 1 зол., М. Тищенко — 1 зол., полк. О. Хорольський — 5 зол., інж. В. Вітвицький — 3 зол., Л. і М. Рибачуки — 5 зол., інж. В. Сахно — 1 зол., Й. Мандзенко — 2 зол., П. Шпірук — 2.50 зол., М. Макарович — 3 зол., І. Стецик — 1 зол., М. Максимчук — 1.50 зол., В. Зарицький — 2 зол., Ст. Фещук — 1 зол., Т. Болдарів — 4 зол., М. Козак-Кармеліта — 2 зол., Ф. Прокопів — 10 зол., Д. Леонтович — 1 зол., А. Качан — 1 зол., Л. Бакун — 1 зол., проф. І. Фещенко-Чопівський — 5 зол., інж. М. Чижевський — 2 зол., інж. М. Дубовицький — 2 зол., Управа і члени відділу УЦК в Лодзі — 24.50 зол., Управа відділу УЦК в Каліші — 3 зол., Правління Спільки Українських Військових Інвалідів — 3 зол., Управа Відділу УЦК в Познані — 5 зол., Правління й мешканці України. Станиці в Каліші — 20.28 зол., Управа і члени відділу УЦК в Гайнівці — 13.10 зол., В. Чабанівський — 3 зол., Управа і члени Т-ва допомоги емігрантам в Каліші — 13.90 зол. Разом — 221.78 зол.

— Жалібна академія в Оден-ле-Тіші по 359 розстріляних вояках у Базарі. Одеська філія Т-ва б. Вояків Армії УНР у Франції влаштувала академію по 359-ти героях в неділю, 27 листопада, с. р., в помешканні місце-

вої української школи. Академію відкрив уповноважений Т-ва Вояків в Одені п. Житній, після чого мішаний хор під управою п. Винницького Миколи заспівав український національний гімн. Доповідь про похід, що так трагічно закінчився в Базарі, зробив п. Житній. Після цієї доповіді п. Ляшко голосно поволі зачитав прізвища розстріляних. Під час цього читання всі присутні стояли, а після нього заспівали «вічну пам'ять» кращим синам України, що віддали за неї своє життя.

З декламаціями потім виступили Ірина Павленко та Алла Упиренко. На закінчення свята п. Суський, що був учасником славного походу, поділився цікавими спогадами про нього. Хор потім виконав низку українських пісень і академію було закрито співом національного гімну.

— Академія пам'яті 3 5 9 в Греноблі. 4 грудня гренобльська філія Т-ва б. Вояків Армії УНР у Франції разом з місцевою емігрантською Громадою святкувала 17-ту річницю листопадового походу та пам'ять 359 лицарів-мучеників. В салі, прикрашеній портретом С. Пеглюри й тризубом, національним прапором та пропам'ятною таблицею 359, овінутою вишиваним рушником, зібралися члени філії, Громади та гості. Академію відкрив керівник філії І. Вонарха-Варнак. Сотник С. Рогатюк зачитав список полеглих під Базаром; під час читання всі стояли, а хор. М. Дорожинський тримав на знак пошани схилений прапор. Хор під орудою п. Червонецького виконав «Чуєш, брате мій».

Керівник філії Вонарха-Варнак виголосив промову про листопадовий похід, згадавши про 20-ту річницю проголошення III-го Універсалу та 20-ту річницю здвигу в Галичині. Про Базарську трагедію говорючи зазначив, що мужне-геройська смерть 359 велегнів буде прикладом жертвености на довгі роки і що могила «Національної честі» під Базаром буде святощами України назавжди. Го-

лова Громади М. Дорожинський виголосив змістовного реферата про 359. Маленький Микола Вонарха захоплююче продекламував «Україна» Б. Грінченка. Хорунж. П. Токайло відчитав реферат про листопадову трагедію. Панночка Олена Каницька вдало декламувала «Рідний край». Сотник С. Рогатюк в палкій промові закликав пам'ятати заповіт лицарів. Хор виконав «Іхав стрілець на війноньку» та «Не пора, не пора». П. Вонарха-Варнак майстерно продекламував вірш Олеся «Брати вигнанці», а М. Дорожинський з почуттям вірш Лепкого «359». Пластунка О. Каницька відспівала «За Україну». З читанням власних творів виступали п. п. Дорожинський і Вонарха-Варнак. Після промови п. Вонарха-Варнака про сучасне положення, академію було закінчено співом «Ще не вмерла Україна».

В. В.

— Участь українців у дефіляді в Греноблі. Як і що-року, 1 листопада Гренобльська Емігрантська Громада та Гренобльська філія Т-ва б. Вояків Армії УНР приймали участь з прапором у французьких урочистостях і поклали вінка на братському кладовищі полеглим у світову війну гренобльчанам. За прикладом минулих літ місцеві часописи відмітили участь українців.

І. Ш.

У Польщі

— «Сучасна організація земельного господарства в Італії» (*bonifica integrale*) — тема доповіді, яку зробив проф. І. Шовгнів 25 листопада с. р. в Українському Науковому Інституті в Варшаві на прилюдному об'єднаному засіданні Економічного Семінара при Інституті і Спільки Інженерів і Техників українських емігрантів у Польщі.

Навівши інформаційні дані про історію земельного господарства в Італії на початку XX століття, прелегент докладно зупинився на

трьох головних напрямках сучасної (від р. 1922) його організації: соціальних реформах на селі, боротьбі за збільшення урожаїв та широко поставлений меліорації земель та регуляції потоків (роботи на Agro Romano і Agro Pontico).

Доповідь ілюстровано багатьма малюнками на екрані, і слухачі вислухали її з зацікавленням.

— «Господарча експансія Німеччини на південний схід Європи» — реферат п. І. Липовецького, який було заслухано 9 грудня с. р. на чергових зборах Економічного Семінару при Українському Науковому Інституті у Варшаві.

Прелєгент дослідив дуже старанно в цьому відношенні польську пресу в великій кількості та подав цікаві інформаційні відомості.

По заслуханні реферата відбулася дискусія.

— Жалібна академія св. пам'яті академіка проф. Ст. Смаль-Стоцького у Варшаві. 2 грудня с. р. в переповненій залі Українського Наукового Інституту у Варшаві відбулася жалібна Академія пам'яті академіка Степана Смаль-Стоцького. На вступі професор О. Лотоцький виголосив промову «Степан Смаль-Стоцький, як постать історична в українському національному житті». В чулих словах одмітив прелєгент велитенську працю блаженної пам'яті небіжчика. Цей справжній будитель національного життя Буковини на протязі трьох десятиків років віддає всі свої сили політичному, економічному та культурному піднесенню такої багатой і такої занедбаной тоді частини Української Землі. Далі за часів великої війни тако-ж самовіддана праця в Союзі Визволення України, а потім на чолі боевой управи Українських Січових Стрільців. На заміну надходить дипломатична діяльність і нарешті дослівно аж до останніх годин життя суто наукова, така плодюча, така корисна праця, праця

українського вченого всесвітнього маштабу.

Висловлюючи побажання, щоб вічна була пам'ять Степана Смаль-Стоцького серед рідного народу, промовець запропонував зборам вшанувати її вставанням.

Наступний прелєгент, учень небіжчика, професор В. Сімович, якого тепло зустріла аудиторія, в своєму ґрунтовному докладному рефераті з великим пієтетом до пам'яті свого вчителя, висвітлив багатогранну наукову діяльність Степана Смаль-Стоцького, якому і в цій ділянці часто доводилось прокладати цілком нові шляхи.

— Роковини Базару у Варшаві. 17-ті роковини трагедії під Базаром вшанувала у Варшаві урочистими сходами 19 листопада с. р. корпорація «Запорожжа». Реферат відчитав козака Григир Самчук, з'ясувавши обставини, серед яких до Базару дійшло, та значіння святкування цієї події для українського студентства. Після промови кошового, що закликавав сповнитись ще більшою силою духа та віри в неминучий і скорий вирішний момент — закінчено академію національним гімном.

В неділю, 20 листопада, відбулись дві панахиди за душі 359-ти базарських лицарів — студентства, в підвалах собору, на якій патріотичну промову виголосив о. прот. Ведибіда, та влаштована Укр. Воєнно-Історичним Товариством в церкві на православному кладовищі на Волі. Після цієї панахиди dokonано посвячення кількох нових хрестів, поставлених заходами Українського Воєнно-Історичного Товариства на могилах українського вояцтва, сьогодні вже так численних на варшавському православному кладовищі.

— Жалібні сходи Білостоцького відділу УЦК на пошану пам'яті 359. 21 листопада с. р. відбулися урочисті жалібні сходи членів Білостоцького відділу УК у власній домівці для вшанування пам'яті 359 героїв Базара. Зібрання від-

крив голова відділу полк. Писанюк, що вівзав присутніх вставанням та хвилиною мовчанки віддати пошану тим, що віддали в Базарі своє життя за Україну.

Відповідну доповідь виголосив полк. Писанюк. Коротко він змалював історію 2-го Зимового походу й героїчну смерть 359-ти, що відкинули ласку московсько-жидівських комісарів й односторожно постановили вмерти за Великий Ідеал.

«Всі ми, емігранти, — каже на закінчення полк. Писанюк, — тієї думки, що смерть тих 359 героїв та смерть найбільшого сина України св. пам. Симона Петлюри мусить бути пімщенна».

— Вечір Закарпаття у Варшаві. Дуже приємний вечір мала нагоду пережити українська колонія Варшави в середу, 23 листопада с. р. Заходами «Союзу Українок-Емігранток у Польщі» влаштовано було цей вечір, присвячений Срібній Землі України, яка удостоїлась сьогодні щастя символізувати українську державність. По-за двома студентськими сходами в цій справі, був це перший вечір, присвячений Закарпаттю, зорганізований громадянством, то-ж з огляду на це, як і на притягаюче ім'я референтки — п. Н. Лівницької-Холодної, помешкання УЦК, в якому вечір відбувся, виповнилося вщерть громадянством та молоддю.

Реферат розвинув три проблеми: самостійності за всяку ціну, як першої передумови для державного існування взагалі, історичних прав Закарпаття та значіння Карпатської України для загально-української справи, як і на міжнародньому терені. Принцип самостійності за всяку ціну, хоч би й з дуже болючим обкросенням національної території, був основою української політики й договору 1920 р. Тоді його не розуміли й осуджували. Наскільки сьогодні дозріло вже українське суспільство — свідчить факт, що в справі самостійності Закарпаття зайняли одноцільне становище всі без винятку українці, тако-ж ті, що осуджували договір 1920 р.

Друга й третя частина реферату на підставі історичних джерел подала «вивід прав» українськості Закарпаття та зрозуміле значіння Карпатської України в нестримному зближенні моменту відбудови великої Української Держави.

Закінчено цей урочистий вечір відчитанням тексту привітання «Союзу Українок-Емігранток в Польщі» до прем'єра уряду Карпатської України о. д-ра Августина Волошина.

— З життя Союзу Українок-Емігранток у Варшаві. 5 жовтня с. р. в помешканні Головної Управи УЦК у Варшаві відбулося відкриття сезону Союзу У. Е. Збори відкрила голова Союзу п. М. Лівницька, передаючи слово п. О. Ціхоцькій, яка виголосила реферат «Про життя українських жінок на Волині». Після реферату відбулася дискусія, в якій брали уділ п. п. Н. Дорошенкова, О. Ржепецька, Е. Янчевська, М. Ковальська, О. Саліковська й інші.

Після дискусій п. М. Лівницька звернулася до присутніх пань з проханням подати свої міркування що-до майбутньої діяльності С. У. Е. в біжучому сезоні, причому виникла думка що-до влаштування вечірки «народньої ноші».

При кінці сходин голова Союзу п. М. Лівницька звернулася до присутніх пань із закликом про пожертву грошей на будову Бурси для дівчат у Перемишлі.

— 26 жовтня на клубових сходах Союзу У. Е. виголосила реферат про «Українську легенду» п. Е. Янчевська. Після реферату відбулися дискусії.

— В помешканні Східного Інституту 6 листопада с. р. відбувся вечір, присвячений 100-ій річниці смерти знаменитого українського письменника і творця нашої літературної мови Івана Котляревського. Життя і творчість автора нескортої «Енеїди» змалював у цікавому рефераті проф. Д. Дорошенко.

— 9 листопада на клубових сходах Союзу пані Наталя Хо-

людна зробила доповідь про по- смертну збірку поета Ігоря Ан- тонича, зачитавши кілька віршів з його книжки «Зелена Еванге- лія».

— 13 листопада у 25-у річницю смерти поетки Лесі Українки, духової патронки Союзу Украї- нок, влаштовано було в помещ- канні Східного Інституту ака- демію. Обширний реферат про життя і творчість Лесі Українки прочитав п. Гліб Лазаревський.

— 16 листопада с. р. відбули- ся звичайні річні загальні збори Союзу. На зборах було заслуха- но і затверджено справоздання Управи і Ревізійної Комісії за минулу каденцію й обрано нову Управу Союзу. До Управи ввій- шли: пані М. Лівичка — яко го- лова, члени: — С. Лукасевич, М. Науменко, Г. Винник, Е. Ян- чевська, О. Шайдич, Г. Пана- сенко. До Ревізійної Комісії ввій- ши: п. д-р Г. Чикаленкова, М. Ковальська і О. Козак.

— В Корпорації «За- порожжа» у Варшаві 26 листопада с. р. відбулись чер- гові сходи, присвячені україно- знавству, з рефератом магі. Г. Ши- ла на тему «Українська культура». Тема, що видається не мало ри- зикованою як на один реферат і один вечір, мала обмежитись тільки до обговорення суто інфор- мативного характеру ділянок українського національного жит- тя, в яких за властивостями ук- раїнської культури належало б шукати. Рефератне розроблення всіх цих поодиноких ділянок ле- жить в плані українознавчих сту- дій К! Запорожжа. В своєму ре- фераті докладчик спинився дов- ше на українській архitekturі, музиці та малярстві.

— Корпорація «За- порожжа» закінчила пер- ший триместр рефератом м-ра Бориса Ольхівського, що обго- воровив надзвичайно цікаву появу на німецькому видавничому ґрун- ту—книжку З ан д е р с а «Ф о р м у в а н н я Е в р о п и». Книж- ка ця висуває концепцію як би німецького «прометеїзму» й знач- на її частина присвячена Україні. Цікаве в цій книзі розмежування

європейського і неєвропейського світу. Москву втягнула тільки Україна в орбіту європейських народів. Автор клонить голову перед величчю української куль- тури. Україну при співпраці мож- на трактувати тільки як рівно- рядного партнера, бо партнер цей дуже великий. Тому що німці в 1917 і 18 рр. хотіли трактувати українців як зверхні протектори — нічого з цієї співпраці не вий- шло. Поява цього груботомового філософично-політичного твору в сучасний мент надзвичайно зна- менна і безумовно буде мати своє велике значіння.

— З життя Україн- ського Мистецького гуртка «Спокій» у Вар- шаві. На запрошення гуртка «Спокій» у Варшаві виголосив свій черговий реферат д-р Юрій Липа, цим разом на тему «Україн- ське провідництво». Українська раса має найбільше даних на най- краще провідництво, бо головна його передумовина — є органіч- ність, а вона в українській нації має надзвичайно глибокі підстави. На доказ цього референт дав цілу низку прикладів з організації ук- раїнського села, чумацьких ва- лок, і т. ин.

Середовище малярів, мистців — це середовище ремісників в найкращому й найшляхетнішому розумінні цього слова. Їх праця — найбільше органічна, тому го- ворити про українське провід- ництво вважає д-р Липа найбіль- ше відповідним якраз у мистець- кому гурті.

— Український На- ціональний Хор ім. Лисенка. Український за- гал Варшави отримав відозви, під- писані управою Українського На- ціонального Хору ім. Лисенка, в яких закликається українців, що співають, до посвяти 2-х го- дин тижнево на співанки, щоб хор поставити на відповідний репре- зентаційний рівень.

Із заклику довідуємось, між ин- шим, що до конкретних завдань хору належить підготовка до академії Свята Незалежності та до концерту з колядками в радіо.

Має тако-ж повстати Т-во при-

хильників української пісні, якого завданням буде матеріальна та моральна підтримка хору.

В Німеччині

— В Українському Науковому Інституті в Берліні 25 листопада с. р. відбулася доповідь німецькою мовою проф. д-ра З. Кузеля на тему «Народня характеристика Карпатської України».

— Місцева Рада «Хреста Симона Петлюри», в Берліні. Пан військовий міністр УНР ген.-хор. В. Сальський, наказом військовому міністерству і Армії УНР ч. 5 з дня 16 листопада 1938 року затвердив новий склад Місцевої Ради Хреста Симона Петлюри в Берліні, а саме:

Голова Ради — сотн. Павло Дмитренко; члени Ради: пор. Микола Старовійт, хор. Андрій Скварчинський, пор. о. Андрій Ловчий; запасові члени: хор. Яків Скварчинський, бунч. Іван Бондаренко.

Рада розпочала свою працю з днем одержання наказу.

В Болгарії

— Свято Покрови у Відіні. 16 жовтня с. р. заходами Українського Культурно-

Просвітнього Товариства «Українська Громада» у Відіні влаштовано було національне українське військове свято Покрови Божої Матери.

О год. 11 зранку відслужено було панахиду за всіх славних борців, вождів і вояків, героїв, що загинули від ворожої руки за не від кого незалежну Україну. Потім, після панахиди, відслужено було молебен Покрові Божої Матери за український народ та всіх вождів і вояків, що боряться за визволення славної й великої Матери України.

Після молитви всі громадяни й гості зібрались у помешканні Торговельного Клубу на академію. Вступне слово й доповідь, присвячену цьому дню, про значіння українського свята Покрови Божої Матери виголосив голова Громади Мих. Ващенко. Заступник голови й скарбник Н. Сушенко згадав коротко про те, які були українські звичаї й традиції давніше, як їх трималися наші діди й прадіди та як їх тримаємося ми.

Свято це пройшло з великим успіхом при великій кількості присутніх і скінчилось співом українських пісень. Всі собі взаємно бажали, щоб наступне таке свято святкували ми вже на звільненій і незалежній своїй матері Україні. М. В.

НОВІ КНИЖКИ І ЖУРНАЛИ

— Бюлетень Пресової служби Карпатської України. Ч 2, 22 грудня 1938. Хуст.

— Бюлетень Управи Товариства Прихильників Української Господарської Академії. Прага, грудень 1938.

— Bulletin du Bureau de Presse Ukrainien. No 42, 31 грудня 1938. Париж.

О Д Р Е Д А К Ц І І

Через ускладнення, що виникли при формальній передачі видання од одного видавця до другого, вихід чергового числа не з вини Редакції спізнився і виходить не 11, а 25-го грудня с. р.

Надалі всю кореспонденцію для «Тризуба» і грошеві перекази проситься надсилати на стару адресу на ім'я п. І. Рудичева. На ту-же адресу надалі висилати й листи для п. І. Косенка.

ДО УКРАЇНСЬКОГО ГРОМАДЯНСТВА

6 грудня (н. ст.) 1938 року сповнюється 60 літ життя і 35 літ літературно-поетичної творчості визначного українського поета Олександра Олеся. Славний поет українського відродження проживає в Празі на еміграції в таких-же тяжких умовах, як і багато інших із численної української еміграції, та не припиняє своєї літературної праці. І впродовж цих 35 років Олесева творчість визначилась лише друкowanими одинадцятьма томами оригінальних творів, — а скільки б ще склав томів недрукowanий дорібок поета, той, що перебуває в рукописах, і якого через тяжкі умови світ ще не може побачити? Це все першорядні зразки мистецької творчості, визначні зразки лірики, поеми і драми. А скільки подарував поет дитячих творів, — тих чудових казочок, якими діти зачитуються і майже виучують їх на пам'ять? А хто не знає Олесевого «Івасика-Телесика», повного гумору та ніжної мистецької краси? Кому невідома його чудова символічна драматична поема «По дорозі в казку», поема «Що-року», історична поема «Княжі часи» та перекладена поема Льоніфелього «Пісня про Гайавату». Все це твори найвищої мистецької вартости, високої патріотичної думки, глибокого ліричного переживання.

Поетові сповнюється вже 60 літ, а проте лірика його свіжа, ніби зродилась уся із надхненої юнацької душі, із молодого радісного серця, що так уперто перемагає смуток зневіри, кличе до сонця, показує чисте, прозоре небо й осяйний шлях до рідного краю, до його неминучого відродження.

Оцим Олесю і дорогий нам: у найтемнішу ніч українського, здавалось, безпросвітнього життя поет кидає проміння світла, будить надії, підтримує в маловірних віру, що відродження України таки незабаром прийде, що хода його ось-ось уже наближається, а з ним надії, сподівання і велика творча праця... За цю золоту нитку осяйної віри у краще майбутнє, за це тверде переконання, що наступить нове життя, глибше й радісніше, ми особливо Ювильятові влячні..., бо справді, «яка краса відродження країни!» І людина стає веселішою... буденне життя набірає глибокого змісту і зроджується надія, що українська нація буде жити й розбудовувати своє власне життя...

Тому-то, де б ми не були, в яких би умовах українське громадянство не перебувало, — однією лавою станемо і присвятім Олесеві та його творчості один день, передумаймо його твори, думки, ідеї й образи та переживаймо їх красу та свято національного відродження! Відсвяткуймо його ювілейну річницю!

А особливим для високоповажного Ювильята було б щастям, коли б його річницю відсвяткувала така дорога йому і вже відроджена до автономного життя Підкарпатська Україна. По всій її землі хай пролунає національно-патріотична пісня Олеся! Кожне місто і село, кожна школа хай почує надхнене слово поета і переживе вкупі з Автором красу свого відродження. Це була б найвища радість, найглибше задоволення для стомленої й виснаженої розлукою з ріднею землею душі Ювильята...

В той-же самий час Ювильейний Комітет глибоко відчуває і бачить тяжкі матеріальні умови, в яких терпеливо без будь-яких нарікань перебуває наш Ювильят... Ювильейний Комітет не може заспокоїтись, коли бачить, що видатний наш поет, який заслугоував би за свою 35-літню вірну службу українській нації відповідних до своєї праці умов, не має ані відповідного забезпечення на свою дальшу творчу путь... І ось, коли Ювильейний Комітет усе це усвідомлює, то твердо ставить перед собою і перед усею українською нацією, на всіх землях суцього, що наш дорогий Ювильят заслугоує від усіх українців посилену складку на національний дар! Хай Ювильят відчує, що вся українська нація його цінить, любить і хоче, щоб день 60 річниці Ювильята був днем цієї любови і глибокого вшанування! І Ювильейний Комітет урочисто звертається до всіх українців і

Т р и з у б

тижневик політики, культури, громадського життя та мистецтва, заснований р. 1925 Симоном Петлюрою, виходитиме в 1939 році по-старому з доповненням складом співробітників, новими видатними літературними силами

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ НА 1939 РІК

У Франції на рік — 80 фр., на півроку — 40 фр., на три місяці — 20 фр.
на один місяць — 10 фр.

	1 рік	½ року	3 місяці	1 міс.	Окр. чис.
ЧЕХОСЛОВАЧЧИНА	100 к. ч.	50 к. ч.	25 к. ч.	13 к. ч.	3,5 к. ч.
ПОЛЬЩА	22 зол.	11 зол.	5,5 зол.	2 зол.	0,60 зол.
РУМУНІЯ	550 лейв	300 лейв	150 лейв	50 лейв	25 лейв
НІМЕЧЧИНА	13 мар.	6,5 мар.	3,5 мар.	2,5 мар.	0,75 мар.
СПОЛ. ШТАТИ П. А.	3,5 дол.	2 дол.	1,5 дол.	0,75 дол.	0,15 дол.
КАНАДА	3,5 дол.	2 дол.	1,5 дол.	0,75 дол.	0,15 дол.
БЕЛЬГІЯ	25 бельг.	13 бельг.	7 бельг.	2,25 бельг.	0,75 б.
БОЛГАРІЯ	250 лев	150 лев	60 лев	25 лев	6,50 лев
ЮГОСЛАВІЯ	140 дин.	70 дин.	35 дин.	12 дин.	3 дин.

В Парижі набувати в книгарні «Maison du Livre», 9, rue de l'Éperon, Paris 6.

МИКОЛА МИКОЛАЄВИЧ АРКАС

Українського Війська полковник, останнє — директор Українського Театру «Просвіта» на Карпатській Україні, упокоївся 13 грудня (30 листопада ст. ст.) 1938 року в Хусті на 58 році свого життя.

Гарячому й чинному патріотові України — вічна пам'ять!

Редакція і адміністрація : 41, rue de La Tour d'Auvergne. Paris 9
Для переказів у Франції : «Le Trident», chèque postal 898.50, Paris

Редагує — Комітет
Le Gérant : M-me Perdrizet